

MART

Colofon

Uitgave van de Nederlandse Meningitis Stichting (NMS), 2007

Druk	1e
Omslag	Wilma Witkamp
Illustraties	Tess Timmermans, 8 jaar
Typografie	José Langenkamp, Jolanda van Heusden en Wilma Witkamp
Vormgeving en opmaak	Martes Ontwerp, Soest
Drukwerk	Nederlandse Meningitis Stichting, Soest
Copyright	Cor Langenkamp en de NMS
ISBN / EAN	978-90-805475-5-1

Inhoudsopgave

Voor Mart	5
Voorwoorden	
<i>Cor Langenkamp</i>	6
<i>Wilma Witkamp</i>	7
<i>Frans Feron</i>	8
<i>Dick van Waardenburg</i>	9
Een nieuw jaar; Een nieuw begin	11
De Nachmerrie	17
In het ziekenhuis	22
De laatste minuten	28
Wat is er gebeurd	30
Naar huis	32
De dagen die volgen	36
Naar Mart	43
De begrafenis	49
Van Ellen en Roxanne	54
Dankwoord	55

Voor Mart

“De dood bestaat niet. Het leven gaat eeuwig door. Je verandert gewoon van vorm.”

Nadat je van vorm bent veranderd, houden de gevolgen op met bestaan. Er is enkel kennis. Gevolgen zijn een element van relativiteit. Zij hebben geen plaats in het Absolute omdat ze van lineaire ‘tijd’ en opeenvolgende gebeurtenissen afhangen. Die bestaan niet binnen het Rijk van het Absolute.

In dat rijk bestaan slechts vrede, vreugde en liefde. In dat rijk zul je eindelijk het Goede Nieuws leren kennen: dat jullie ‘duivel’ niet bestaat, dat je bent wie je altijd dacht dat je was, goedheid en liefde. Jouw idee dat je iets anders zou zijn, komt uit een waanzinnige buitenwereld die veroorzaakt heeft dat je je waanzinnig gedraagt. Een buitenwereld vol oordelen en verdoeming. Anderen hebben over jou geoordeeld en je oordeelt over jezelf volgens hun oordeel. Nu verlang je dat God over je oordeelt en dat doe ik niet.

En omdat je niet een God kunt begrijpen die niet als de mensen handelt, raak je het spoor bijster.

Dit citaat is uit het boek “een nieuw gesprek met God”, geschreven door Neale Donald Walsch.

Het heeft me diep getroffen omdat de bewoordingen het leven van Mart beschreven. Mart oordeelde niet en deed alles vanuit zijn hart.

Wij hebben dan ook veel van jou geleerd Mart.

Dank je wel Mart

Je pappa

Voorwoord Cor Langenkamp

Dit boek is tot stand gekomen naar aanleiding van het overlijden van mijn zoon Mart.

Daarbij ben ik zoveel mogelijk uitgegaan van mijn eigen beleving. Maar er zullen ongetwijfeld passages voorkomen die de gezamenlijke beleving in een relatie verwoorden.

Ik heb geprobeerd dat wat ik gevoeld, gezien en beleefd heb, zo nauwkeurig mogelijk te beschrijven.

De reden om dit boek te schrijven is tweeledig.

Ten eerste is het voor mij therapie. Door het weer te beleven tijdens het schrijven hoop ik dat dit ten goede komt aan mijn verwerkingsproces.

Ten tweede hoop ik mensen te bereiken die hiermee kunnen werken. Dat kan individueel, beroepsgericht of in groepen zijn.

Ook voor de mensen die zijdelings betrokken zijn in een soortgelijke situatie (familie, vrienden en kennissen) kan dit boek verhelderend zijn.

Cor Langenkamp

Voorwoord Wilma Witkamp

Na het overlijden van Mart heb ik zijn ouders leren kennen door de meningitis stichting. Vele (telefoon) gesprekken hebben we gevoerd, over Mart, over wat er gebeurd was, hoe je in vredesnaam door moest, over de soms fijne en soms wat onhandige reacties uit de omgeving.

Al snel kwam naar voren dat Cor zijn verhaal naar buiten wilde brengen. En dat is gebeurd via de krant en de televisie. Maar vooral ook tijdens informatiebijeenkomsten in het zuiden van het land waar Cor het verhaal over Mart vertelde. Bijzondere bijeenkomsten waar ik, ondanks de trieste boodschap, met plezier aan terug denk. Meestal waren daar ook Frans Feron (jeugdarts), Dick van Waardenburg (kinder IC-arts) en ik bij om over het “technische deel” te vertellen. Hoe vaak ik het verhaal over Mart heb gehoord weet ik niet. Wel weet ik dat elke keer opnieuw de tranen me in de ogen sprongen.

Regelmatig is er over gesproken het gebeurde op te schrijven. En nu is het er: een boek over Mart die het niet mocht winnen van een vreselijke ziekte: meningokokkenziekte. Een boek over de laatste dagen van Mart zijn leven. Over wanhoop, machteloosheid, onbegrip en verdriet, over kracht, hoop en loslaten. Een boek met een verhaal waarvan ik wilde dat het niet zou bestaan, maar het bestaat wel.

Cor, bedankt dat je het op hebt willen en kunnen schrijven. Bedankt dat ik hieraan mee heb mogen werken. Bedankt voor de gastvrijheid en gezelligheid als ik in het zuiden kom. Je bent een bijzonder mens.

Wilma Witkamp

Voorwoord Frans Feron

De pijn en het verdriet van het verlies van een kind zijn eigenlijk niet in woorden uit te drukken. Vader Cor Langenkamp is het wel gelukt om woorden te vinden. Woorden die integer getuigen van het meest dramatische verlies dat een ouder kan lijden. Woorden die een verlies beschrijven dat erger is dan zelf doodgaan en woorden die beschrijven hoe je met je verlies moet leren leven. Woorden van een vader die zijn zoon verloor, woorden die daarom diep respect verdienen....

Dr. Frans J.M. Feron
Arts Maatschappij en Gezondheid / Jeugdarts
GGD Zuid Limburg
Maastricht

Voorwoord Dick van Waardenburg

Als kinderarts werkzaam op een intensive care voor kinderen raak je regelmatig betrokken bij het overlijden van kinderen. Soms kun je enigszins vrede met de dood van een kind hebben, bijvoorbeeld wanneer een kind lijdt aan een ongeneeslijke ziekte die met veel pijn en ongemak gepaard gaat. Maar soms ook overlijdt een kind onverwacht ondanks al onze pogingen het leven te redden, zoals het bij Mart gebeurde op die fatale ochtend. Gevoelens van verdriet en boosheid strijden dan wel eens om voorrang, verdriet om de ouders die hun kind verliezen maar ook boosheid dat het toch niet gelukt is het kind te redden.

Zo voelde het ook na het overlijden van Mart en ik herinner me dan ook nog goed hoe bijzonder ik het vond dat Cor en Nanda, ondanks hun grote verdriet, vooral hun grote dankbaarheid aangaven voor de moeite die we gedaan had om het leven van Mart te redden. In de verdere verwerking van hun verlies was er voor mij de rol weggelegd van “de dokter die geprobeerd had Mart te redden”. We hadden meerdere gesprekken waarin we de ziekte meningokokkensepsis en de dood van Mart bespraken, ik beantwoordde vragen van hun dochters en nam ook herhaaldelijk deel aan de informatiebijeenkomsten waar door Cor steeds ook het verhaal van de dood van Mart verteld werd. Ik vond mijn rol niet altijd gemakkelijk omdat ik me eigenlijk nog steeds de dokter voelde “die geprobeerd had Mart te redden, maar faalde” maar uit grote bewondering voor de inzet die Cor toonde om de bekendheid van artsen en ouders met meningokokken meningitis en sepsis te vergroten en zijn steun aan mensen die ook een kind verloren hadden wilde ik absoluut ook mijn steentje bijdragen. Vandaar dat ik ook nu graag meewerk aan dit boek. Ik wens Cor het allerbeste toe en ook veel sterkte.

Dick van Waardenburg
Kinderarts-intensivist
Maastricht

Een nieuw jaar Een nieuw begin

00.00 uur 1 januari 1997

Maastricht

Het Nieuwjaar begint. Feest in huis en de kinderen zijn uit bed gehaald:

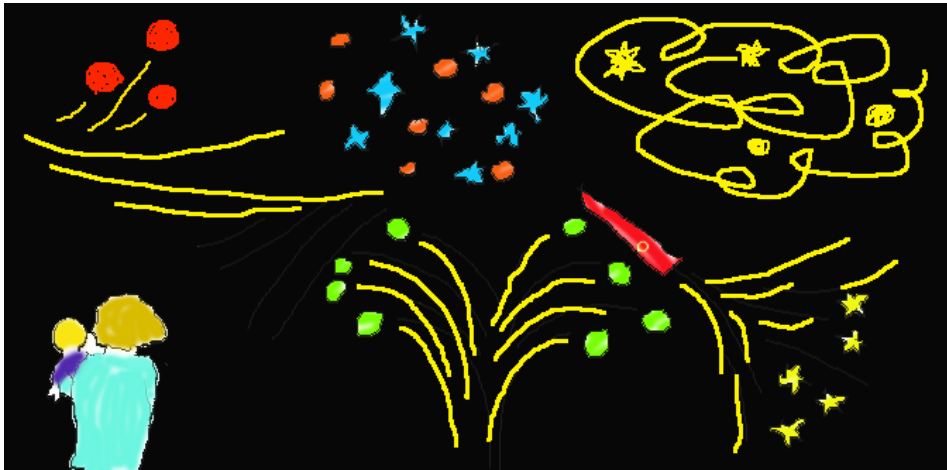
Roxanne van 10 jaar, Ellen van 7 en Mart die 6 januari 5 jaar wordt.

Nanda (31) en ik (bijna 43) gaan na de gebruikelijke wensen en het toosten op het nieuwe jaar naar buiten om vuurwerk af te steken, dat ik samen met onze zoon heb uitgezocht.

De meisjes kijken liever door het raam, maar Mart wil wel mee naar buiten en zit rillend van de kou op de arm van Nanda. Het is wel erg koud die nacht. Maar het vuurwerk is erg mooi (sier en vuurpijlen), dus Mart wil het van a tot z zien.

Hij blijft het dan ook volhouden tot het bittere eind en geeft niet toe aan de kou.

Als de laatste vuurpijl is afgestoken, snellen wij naar binnen en als iedereen weer op temperatuur is gaan we naar bed.

Dit jaar wordt een mooi jaar nemen wij ons voor.

Zowel op financieel, fysiek en mentaal gebied hebben wij het nodige achter de rug, alleen de naweeën daarvan moeten nog verwerkt worden.

Financieel zijn wij na acht jaar vechten uit onze zorgen, wij kunnen in juni zelfs ruimschoots op vakantie gaan. Dus er heerst een goede stemming in huis.

6 januari

Mart 5 jaar

Feest! Familie en vrienden zijn gekomen om Mart zijn verjaardag te vieren. Zelfgemaakte taart met 5 kaarsjes, Limburgse vlaai, limonade en natuurlijk cadeaus. Mart is het stralende middelpunt van de dag en het geluk is van zijn gezicht af te lezen.

Als klap op de vuurpijl is er een politieauto met afstandsbediening, verlichting en zwaailicht. Het is dan ook onveilig voor iedereen die zich in de kamer waagt. Het ding scheurt alle kanten op over de vloer. Zielsgelukkig staat Mart met een stralend gezicht in de kamer en gaat totaal op in zijn spel.

Als dat hem verveeld is er nog altijd thunderbird-eiland met alles erop en eraan, of zijn nieuwe parkeergarage. Werkelijk, hij kan zijn geluk niet op.

Voor ons is het een zaligheid om te zien, eindelijk kunnen wij ons dit soort uitpattingen veroorloven en hoeven wij niet elk dubbeltje om te draaien om zulke dure cadeaus te kunnen kopen.

Voor ons was het dubbel genieten om dit mee te mogen maken.

Later in de week komen zijn vriendjes op bezoek, dus weer een beetje jarig. Trots als een pauw laat Mart zijn nieuwe speelgoed zien en uiteraard wordt er volop mee gespeeld.

Ze mogen van ons hun gang gaan op zijn kamertje, wat een feest op zich is. Het slagveld is bijna niet te overzien, maar ze hebben veel lol. Limonade, taart en snoepgoed maken het compleet.

Wat een week voor Mart, alleen maar feesten.

De ziekenboeg

13 januari

Jemig, Ellen is ziek, de griep. Nanda voelt zich ook niet echt lekker, maar gaat zo goed als ze kan toch door met het huishouden.

14 januari

Roxanne voelt zich niet lekker. Nanda blijft nu ook thuis.

15 januari

Roxanne niet naar school, de ziekenboeg breidt zich uit. Geen zwemles voor Mart want inmiddels liggen de drie dames op bed (bank). Dus zijn Mart (op zijn manier) en ik bezig hen zo goed mogelijk te verzorgen.

16 januari

Zelfde beeld als gisteren. Mart en ik voelen ons ook niet helemaal jofel, maar wij slaan ons er doorheen.

17 januari

De dames hebben nog steeds griep. Alleen Ellen begint weer praatjes te krijgen. Ik heb zelf nog steeds dat lome gevoel en zo goed en kwaad als het gaat houd ik mezelf op de been.

18 januari

De noodzakelijk inkopen doen voor het weekend. De dames liggen nog steeds plat. Maar met Roxanne gaat het gelukkig wat beter.

Mart is ook wat grieperig, net als ik. Als alles verzorgd is ga ik naar mijn werk. Ik werk in de keuken en dat is altijd tot in de nacht.

Zaterdag 8 uur in de avond is de topdrukke op komst maar ik stort in en stop.

Toch even blijven zitten. Misschien is de week wat zwaar geweest met de verzorging thuis, het late werken en het feit dat ik ook niet helemaal topfit ben. Het zitten helpt niet. Om 9 uur ga ik naar huis. Vroeg naar bed en lang, heel lang slapen.

19 januari

Zondag gaat alles op het gemak (vrije dag).

20 januari

Het is maandag en ik heb Mart van school afgehaald. Ook hij is moe en slaapt even op de bank. Na een half uur gaat hij weer ouderwets spelen. Op school zijn veel griepgevallen. Limburg gaat min of meer gebukt onder een griepepidemie. Evenals de rest van het gezin eet Mart niet veel. Hij ligt vroeg in bed.

21 januari

Gelukkig is iedereen weer op de been. Nanda en Ellen zijn redelijk goed opgeknapt. Alleen Roxanne is nog wat ziek.

Wel zijn we met Ellen naar de huisarts geweest omdat zij wat rode uitslag had. Wij waren daarvan geschrokken omdat er op school voor de kerst een kindje met verschijnselen van nekkramp was geconstateerd in Mart zijn klasje. Gelukkig was het achteraf geen nekkramp, maar de brief die op school verspreid was stond in mijn geheugen gegrift.

Bij de huisarts werd niets verontrustends gevonden en er werd ons uitgelegd hoe nekkramp te constateren is. Gelukkig is er met Ellen niets aan de hand. In de middag ga ik met Roxanne naar de oogpoli in het ziekenhuis. Ellen en Mart spelen bij Evelien, een vriendin van ons. Bij terugkomst is alles in orde. Alleen had Mart eventjes geslapen, maar intussen haalt hij weer de nodige ondeugd uit.

22 januari

Alles is weer als vanouds. De school, spelen en zwemles. De griep is weer voorbij en we hebben alleen Roxanne voor de zekerheid thuis gehouden. Maar het voelt verder allemaal prima aan.

23 januari

De kinderen zijn weer de kinderen: gek doen, ruziën, knuffelen; dus weer normaal. Ja, nu is de crisis (griep) echt over.

24 januari

Het is vrijdag. Ik heb de nacht ervoor gewerkt en sta om een uur of 11 op. Om kwart over 12 naar school de kinderen ophalen. Tussen de middag wat eten en daarna weer naar school. Bij de jassen aantrekken begint Mart te protesteren. We waren al wat laat, dus haasten.

Punt één is het speelgoedmiddag, dus moet zijn nieuwe garage inclusief de auto's mee. Punt twee moet er voor het carnaval een rammelesjeng gemaakt worden. Dit is een versierde stok met zelfgemaakte belletjes e.d. Dus is er een lange stok nodig. Dankzij een heldere ingeving weet ik nog een lange stok te liggen. Intussen dringt de tijd voor school.

"Maar die is veel te lang", zegt Mart verbolgen.

"Dan vragen we aan Willemien (de juf) of ze hem doormidden zaagt", zeg ik. Gelukkig vindt Mart dit een goed idee en op school stuur ik hem voor me uit de klas in naar de juf, met een stok die drie keer zo lang is als Mart.

Bij de aanblik van Mart die zo trots als een pauw met de lange stok voor haar staat kan de juf haar lachen nauwelijks inhouden. Ik loop naar haar toe en vraag of zij de stok op lengte kan afzagen, aangezien alles op het nippertje geregeld moest worden en ik er geen tijd voor had.

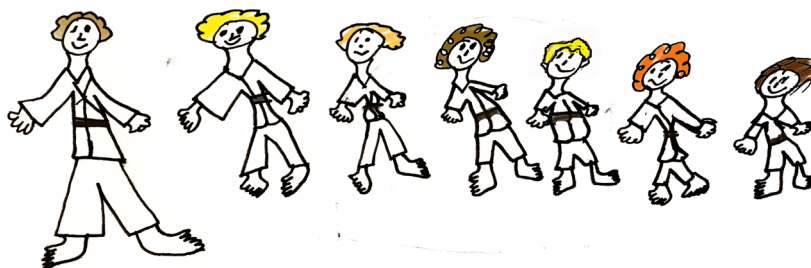
Wat er over is kan misschien voor een ander kindje gebruikt worden, die een stok vergeten is. Dat laatste gebeurde ook dus dit kwam goed uit.

Om 15.30 uur de kinderen weer van school halen, waarbij ik nog even moet wachten op een ander kindje dat meerijdt. Dan als een speer naar judoles (we zijn bijna te laat) en na de auto geparkeerd te hebben rennen we naar de dojo.

"Niet zo hard papa", zegt Mart.

"Goed, maar je wilt later toch motoragent worden, dan moet je ook goed kunnen hardlopen om de boeven te kunnen vangen."

"Nee, ik wil geen agent meer worden", zegt Mart vermoeid (dat viel me later pas echt op toen ik eraan terugdacht). En dus lopen we niet hard maar wel stevig door. Snel omkleden en de zaal in, de les is net begonnen.

De eerste 10 minuten mogen de ouders kijken voordat de deur sluit. Ik zie Mart geheel in zijn spel opgaan en eventjes besta ik niet meer.

Hij moet al kruipend op handen en voeten proberen de andere te vangen en heeft zichtbaar plezier. En als ze wisselen moet hij gevangen worden en haalt hij weer de nodige streken uit. Ik zie hem glunderen als hij dwars tegen de regels ingaat. Maar de juf doet net of ze het niet merkt en dan gaat deur dicht. Te gek zoals hij bezig is dacht ik nog. Ik ga lekker koffie drinken in de daar altijd gezellige bar.

Na judo omkleden en daar sta je dan met het hemdje van je kind dat nergens te bekennen is. Eventjes omgedraaid en weg is Mart. Als ik hem verstopt achter een muurtje vindt, schalt zijn onmiskenbare schaterlach door de kamer. Ik geniet dan ook met volle teugen en ben trots op hem.

We rijden richting huis en Mart kan zijn ogen nauwelijks open houden. Eenmaal thuis vraagt Mart: "wil je mijn schoenen uitdoen, want ik ben zo moe?" Dat is vrij normaal op vrijdag (school en judo). Hij vraagt vervolgens: "wil je ook mijn dekbed en kussen van boven halen?"

Dat doe ik en als hij eenmaal op de bank ligt, valt hij al televisie kijkend in slaap.

Om 18.25 uur maak ik aanstalten om naar mijn werk te gaan. Als Mart al overgevend wakker wordt is alles in rep en roer. Snel de boel schoonmaken voordat ik naar mijn werk ga, intussen neemt Nanda Mart mee naar boven om hem te wassen. "Shit" denk ik, "weer één met de griep."

Als alles schoon is en ik weer weg wil gaan, zegt Nanda ten overvloede dat Mart vannacht bij haar slaapt en dat ik in zijn bed moet slapen. Dat doen we altijd als één van de kinderen ziek is. Als ik thuis kom moet ik hen maar door laten slapen (ik laat Mart normaal 's nachts altijd even plassen) omdat hij toch wel heel erg moe is. En zo vertrek ik naar mijn werk.

De nachtmerrie

Die nacht (van vrijdag op zaterdag) kom ik doodvermoeid thuis en zoals gewoonlijk heb ik een korte film opgenomen om van het werk te “ontstressen”. Ik pak 2 pilsjes uit de koelkast en zet de video aan. “Wat een flut film” denk ik bij mezelf, ik word er suf van. Toch kijk ik de film maar uit.
Dan valt, zonder enige aanleiding, Mart zijn garage met een harde klap op de grond, ik zet hem weer op zijn plaats.
De sufheid is gelijk verdwenen en ik besef dat ik naar bed moet. Wwaarom ben ik toch zo onrustig, vraag ik me af.)

Om 3.20 uur sta ik voor de deur van onze slaapkamer en wil Mart laten plassen. Gelijktijdig schieten de woorden van Nanda mij door het hoofd: “laat ons maar doorslapen”. Ik kruip in het bed van Mart. Het licht in de gang laat ik branden want meestal horen de kinderen mij toch en gaan dan naar het toilet.

Ik sluit mijn ogen om te gaan slapen en bijna direct hoor ik wat op de gang, of is het verbeelding.....?

Weer hoor ik wat, of toch niet? Ik spits mijn oren, geen geklater op het toilet, geen voetstapjes van kinderen die weer naar bed gaan. Toch verbeelding? De onrust wordt groter, er klopt iets niet, het is niet de hond en ook niet één van de meisjes.

Ik schiet overeind en spring uit bed (dit alles speelt zich af binnen enkele seconden) en loop de gang op.

Daar staat Mart in de deuropening van onze slaapkamer. In een flits zie ik een oud mannetje staan (vol wijsheid maar stervende, de schok is groot).

Gelijk na die flits begin ik te handelen en loop op hem af.

Hij steunt met de armpjes wijd tegen het deurkozijn om in balans te blijven. Ik kijk in waterige oogjes die, naar het lijkt, mij niet zien.

”Pappa ik wil water”, zegt Mart.

Snel pak ik een beker water die in de badkamer staat en geef hem een paar slokjes. Pas dan zie ik de vlekjes over zijn hele gezicht. Ik leg hem vlug terug in bed naast Nanda en met paniek in de stem roep ik naar Nanda: “dit is helemaal fout, dit is helemaal fout!”

Nanda schrikt wakker en springt onmiddellijk uit bed. Aan de paniek in mijn stem weet ze direct dat het zeer ernstig is (temeer daar ik zelden in paniek raak). Ze rent zonder zich te bedenken naar beneden en wil de huisarts bellen,. Intussen zie ik vlekken over het gehele lijfje en denk nog hoopvol “roodvonk?” Nanda stormt de trap op en zegt: “bel jij maar, want het lukt mij niet.” De paniek is nu compleet. Ik vlieg de trap af en bel 06-11 en word direct doorverbonden met de meldkamer van het ziekenhuis. “Ambulance is nu nodig, waarschijnlijk nekkramp”, gil ik door de telefoon en geef het adres en telefoonnummer door.

Na de nodige vragen beantwoord te hebben leg ik de hoorn neer, intussen is Nanda met Mart naar beneden gekomen.

“Houd hem wakker”, zeg ik tegen Nanda, want hij dreigt telkens weg te zakken, weer vraagt Mart om water en Nanda legt hem op de bank om water te halen. Ik ga bij Mart zitten en zie onmiddellijk een grote, donkerpaarse, ovale vlek op zijn keel. Nanda komt terug met water en neemt hem weer op haar schoot. “Kut, waar blijft die ambulance toch”, zeg ik en bel weer 06-11. Weer word ik doorverbonden met het ziekenhuis.

“De ambulance is onderweg” wordt mij verzekerd.

“Het is voor 90% nekkramp!!!” is mijn antwoord. Nogmaals wordt ter geruststelling gezegd dat de ambulance eraan komt.

Ik leg neer en loop naar buiten om te horen of ik een sirene hoor, maar er heerst doodse stilte in het duistere Maastricht. “Shit waar blijft die ambulance nou?”, vraagt Nanda.

Roxanne en Ellen zijn door de commotie wakker geworden en komen naar beneden, wij sturen ze weer naar boven zodat ze niet in de weg lopen als de ambulance komt (is ons excuus).

Weer bellen: “hij moet bijna bij u zijn” is het antwoord en inderdaad, in de verte hoor ik de sirene, heel even maar en dan is het weer stil. Mart is zo slap als een vaatdoek en Nanda probeert hem wakker te houden.

“Ik wil slapen”, zegt Mart als hij even helder is.

En dan.....

“Mamma help mij..... Mamma help mij!!!!”

Alsof Mart zelf weet hoe erg hij eraan toe is.

Wij kijken elkaar hulpeloos aan en kunnen hem alleen troosten en knuffelen.

Binnen 5 minuten na de eerste melding staat de ambulance voor de deur, er wordt snel en vakkundig gehandeld door het ambulancepersoneel. Binnen enkele seconden is Mart via de monitor met het ziekenhuis verbonden.

“Ik ben bang dat het meningokokken sepsis is”, zegt de verpleegkundige, een term die ik later maar al te goed zal leren kennen.

Maar dat het ernstiger is dan wij dachten (lees wat wij wilden weten), begrijpen we wel uit zijn woorden.

Maar hoe ernstig..... is mijn valse hoop nog.

Na mijn ervaring boven in de gang weet ik wel beter, alleen spreek ik deze niet uit om Nanda niet verder te belasten. Ook wil ik niet mijn eigen angst bevestigen.

De verpleegkundige belt vanuit ons huis naar het ziekenhuis.

Er is bij de eerste hulp een neuroloog en een kinderarts nodig.

Mart wordt op de brancard gelegd, ik wil mee naar het ziekenhuis. Maar dat kan niet, één van ons zal bij de meisjes moeten blijven. Gezien Nanda's grote liefde voor Mart (twee handen op één buik) is de beslissing snel gemaakt.

Mart wordt de gang opgereden, ik geef hem nog een dikke knuffel en een dikke zoen. “Tot zo jong en let goed op je moeder”, zeg ik moedig met dikke tranen in mijn ogen. Ook de meiden zeggen Mart gedag, het is net of hij dit alles nog meekrijgt.

Dan gaan ze met de ambulance in een rotvaart naar het ziekenhuis.

“Shit, shit, shit”, gaat het door mijn hoofd.

De meiden komen naar beneden en vragen wat er aan de hand is.

“Mamma is met Martje naar het ziekenhuis, daar gaat de dokter kijken wat er met hem is. Ik weet het ook niet”, zeg ik zo rustig als ik maar kan.

En zo is het ook, wat dat betreft ben ik hun het antwoord schuldig.

“Ik blijf bij de telefoon voor de zekerheid. Ga nu maar naar bed, jullie hebben je slaap hard nodig”, zeg ik tegen hen.

Ik haal een kussen en dekbed naar beneden en installeer me op de bank naast de telefoon. Ik voel me verloren, moe, angstig en ik heb het koud.

Met de telefoon in mijn hand ga ik liggen. Nanda zou bellen vanuit het ziekenhuis. “Shit wat duurt het lang”, denk ik weer en zoek het nummer van de Spoedeisende hulp op. Ik ben bang en weet me geen raad.

Als ik naar het ziekenhuis bel, krijg ik op een gegeven moment Nanda aan de lijn. Op mijn vraag hoe het nu is krijg ik te horen dat ze nog steeds in de wachtkamer op haar nagels zit te bijten en nog niets weet.

“Bel je me zodra je ook maar iets weet?”, vraag ik haar.

“Dat is goed” antwoordt ze duidelijk nerveus. Dan hang ik op.

De onrust blijft me wakker houden. Ik bedenk me ineens dat er nog een medisch boek in huis is. Ik weet het te vinden.

Ondanks de chaos in mijn hoofd zoek ik nekkramp op. Wat ik hiervan lees maakt nog niets duidelijk, het is een wazig samenraapsel van woorden die buitenstaanders totaal geen informatie geeft. Zelfs voor aankomende verpleegkundigen blijft het een raadsel wat er bedoeld wordt, terwijl het voor hen een leerboek moet zijn.

Ik bel Charlotte, een collega die samen met mij dienst had en ook een nachtbraker is. Gelukkig neemt ze op.

“Met Charlotte”, hoor ik haar half slaapdrongen zeggen aan de andere kant van de lijn.

“Met Cor, foute boel met Martje, hij is met spoed naar het ziekenhuis vervoerd. Hoe erg het is weet ik niet precies” zeg ik. Wat ik vermoed durf ik domweg niet uit te spreken.

“Zal ik naar jou toe komen?” vraagt Charlotte.

“Is niet nodig, ik weet echt niet hoe erg het is”, zeg ik, rekening houdend met de slaap die ze nodig heeft. Het is zaterdagavond altijd topdrukke op het werk en dan heeft ze de rust hard nodig realiseer ik me plots.

“Bel me maar als je meer weet, het zal allemaal wel meevallen. Mart is een sterke jongen”, zegt ze met niet al te veel overtuiging. Ze bemerkt toch ergens mijn ongerustheid maar door de vermoeidheid kan ze het niet helemaal vatten. Ze hangt op nadat ik haar belofte te bellen als ik meer weet.

De onrust neemt toe, de ene na de andere sigaret steek ik op.

Ik moet wakker blijven denk ik nog, hoewel ik besef dat slapen toch voor geen meter zal lukken.

Ik zoek afleiding maar de emoties (angst en onrust) zijn groter. Schuldgevoel over het feit dat ik Charlotte's aanbod om over te komen geweigerd heb speelt mij parten. Ik voel me een klootzak dat ik hier niet op ben ingegaan, ik moet bij Mart en Nanda zijn spookt door mijn hoofd. Eindelijk gaat de telefoon, het is inmiddels 05.00 uur in de morgen. Met angst en beven neem ik de telefoon op.

“Met Nanda....”, gelukkig geen verpleger of arts schiet het door mijn hoofd. “Hoe is het?” vraag ik.

“Ik weet het niet, maar hij ligt op de intensive care om hem stabiel te krijgen. Ze zijn druk met hem bezig”, is haar antwoord. Opgelucht haal ik adem, maar diep in mijn hart blijft de onrust. “Als je meer weet bel me dan” zeg ik.

“Doe ik”, is haar antwoord.

Onmiddellijk bel ik Charlotte, om 05.15 uur en vertel haar de stand van zaken en dat Mart gestabiliseerd wordt. Ik voel me wat beter en Charlotte stelt me gerust. Ik hoor hoe moe ze is en ik ben blij dat ik haar niet gevraagd heb om te komen. We nemen afscheid van elkaar en hangen op. En toch, toch voelt het niet o.k. , ik weet me geen raad en probeer wat te lezen. Ik kan me nergens op concentreren, mijn gedachten zijn bij Mart en Nanda in het ziekenhuis, ik voel me ronduit klote.

Het is 6.30 uur als de telefoon gaat. De schrik slaat weer in mijn benen. “Met het academisch Ziekenhuis Maastricht de kinderafdeling” klinkt een vreemde stem aan de andere kant van de lijn.

SSSSSSSSSSHHHHHHHHHHHHHIIIIIIIITTTTTTTTTTTT gaat het door mijn hoofd. “Ja” antwoord ik slechts.

“Wilt u zo snel mogelijk komen, uw vrouw kan het niet meer aan”, vraagt een vrouwenstem (verpleegster).

“Ja, hoe is het met Mart?”, vraag ik.

“Daar kan ik nog niets over zeggen. Er wordt hier alles gedaan wat nodig is. Hoe de situatie precies is weet ik ook niet” is haar antwoord.

"Ik neem direct, als de kinderen onder de pannen zijn een taxi", zeg ik haar.

“Zeer verstandig het is beter dat u nu niet zelf rijdt”, is haar weerwoord.

Het hele gesprek staat me niet aan, ik voel dat de verpleegster meer weet dan ze zeggen mag, het is niet Nanda maar Mart waar het om gaat. Ik sprint naar buiten, naar Evelien die enkele deuren verderop woont. De kinderen komen daar altijd graag. Ik bel net zo lang tot ze open doet.

Verschrikt opent ze de deur en ziet mijn lijkbleke gezicht.

“Wat is er? Wat is er?!?” vraagt ze.

Het enige wat ik kan uitbrengen is: “Helemaal fout met Mart, helemaal fout!”

“Wil jij de meiden op je nemen, ik moet direct naar het ziekenhuis.” Ze trekt haar sloffen aan en loopt mee, met in haar kielzog twee van haar kinderen die wakker zijn geworden van het lawaai. Terloops weet ik haar, zonder dat de kinderen het merken, duidelijk te maken dat het misschien nekkramp is. En dat Nanda het niet meer aankan, alleen in het ziekenhuis. Snel bel ik een taxi en de paniek keert dubbel zo hard terug.

In het ziekenhuis

De taxirit lijkt uren te duren. Eénmaal in het ziekenhuis loop ik als een kat in een vreemd pakhuis door de hal te dwalen, verdwaasd zoek ik de kinderafdeling. Plotseling zie ik de bewaker en vraag hem naar de Intensive Care. Om even over zeven ben ik op de afdeling maar kan de kamer niet vinden. Nerveus en bang loop ik in het rond, bang om hetgeen me te wachten staat onder ogen te moeten zien. “Shit, weer verkeerd”, zeg ik hardop tegen me zelf. Ik loop weer terug. Dan valt mijn oog op een verlichte kamer en ik zie in de verte Nanda zitten.

De schrik slaat me om het hart als ik de deur open doe. Dit kan niet, dit kan Mart niet zijn..... schiet het door mijn hoofd. Daar ligt een opgezwollen rood, blauw en paars kind, Nanda zit bij een verkeerd bed!! Langzaam loop ik er naar toe, Mart is nauwelijks meer te herkennen.

Dit kan niet! Wat is er gebeurd, nog maar een paar uurtjes geleden is hij ziek met de ambulance weggebracht. Mart zag er normaal uit en zoals hij er nu bij ligt.... Dit is een slechte droom, ik ben gek aan het worden...

Ik knijp in mijn arm, nee het is geen droom..Dit is echt!!

Nanda kijkt me wanhopig aan en begint op mijn schouder te huilen. Het enige wat ik voel en uitstraal is ongeloof, ik probeer Nanda te troosten. Alles gaat als in een waas aan mij voorbij, infusen, monitoren, beademingsapparatuur, medicijnen, vocht dat wordt toegediend en een kinderarts die bevelen uitdeelt. Mart zijn armpjes en beentjes voelen akelig koud aan. Hij heeft de ogen gesloten alsof hij slaapt.

Dit is een nachtmerrie die zijn weerga niet kent. Alsof Nanda mijn gedachten kan lezen vraagt ze: “Dit is niet echt hè Cor, knijp eens in mijn arm?”

Ik staar vol ongeloof in haar verdrietige ogen, we knijpen elkaar in de arm. We doen elkaar echt pijn. Verslagen bemerken we allebei dat dit de realiteit is. Geschokt kijken we elkaar aan.

Ontelbare keren zeg ik tegen Mart: “Mart vooruit, knokken jong”, in de hoop dat hij mij hoort. Diep in mijn hart weet ik wat er gebeuren gaat, maar de hoop is sterker en houdt me op de been. Dit geldt ook voor Nanda. “We moeten als hij nog niet bij is zijn lievelingsboek voorlezen. De eerste 24 uur moet hij doorkomen en na 48 uur is de kritieke fase voorbij. In die tijd zal Mart in coma liggen..... Misschien hoort hij onze stem”, zegt ze.

“Prima idee, dat regelen we wel”, is mijn antwoord. Ik probeer me voor haar positief op te stellen.

Nanda vertelt me dat Mart in de ziekenauto naar haar gevraagd had en dat ze niet bij hem kon zitten omdat de verpleger constant met Mart bezig was. Toen hij vertelde dat Nanda voorin zat vond hij het goed. Onderweg was er over de mobilfoon diverse keren contact geweest met het ziekenhuis terwijl de ziekenauto als een gek door de straten van Maastricht scheurde.

“Bij de Spoedeisende hulp aangekomen lag Mart naar de lampen aan het plafond te staren die snel aan zijn oogjes voorbij flitsten. Daar begreep hij niets van, kreeg ik de indruk, hij vond het allemaal maar raar. Daar hebben ze hem ook weggemaakt omdat Mart erg tegenstribbelde met het inbrengen van de beademing”, weet Nanda me te vertellen.

“Ze hebben ook voor de zekerheid morfine tegen de eventuele pijn gegeven”, vervolgt Nanda. “Daarna zijn we als gekken door de gangen naar de lift richting intensive care gerend. De lift ging zo langzaam dat een verpleger begon te vloeken op dat ding. Ik werd op dat moment helemaal misselijk van het gebeuren. Toen ik nog in de wachtkamer zat bij de Spoedeisende hulp had ik een man binnen zien komen met onweer op zijn gezicht. Hij is dus de behandelende kinderarts i.c. Ik begrijp nu waarom hij zo binnen kwam. Daarna moest ik anderhalf uur wachten, ik moest wachten tot ze Mart gestabiliseerd hadden, pas dan mocht ik weer bij Mart”, gaat ze verder.

“Je bent toch hopelijk wel met de taxi gekomen?”, vraagt Nanda nerveus, ik merk hoe wanhopig ze is. Dit is haar manier van afreageren. Veel praten, in haar verwarring herhaalt ze dan ook veel zinnen. Zo nu en dan hoor ik de arts bevelen geven: “Verdubbel dit, verminder dat, waar blijft het plasma, is de uitslag van het lab er al?”, enzovoorts.

Termen, die ik veelal niet begrijp, vliegen me om de oren. Het is zeer kritiek. Ik voel het en begrijp het, maar de hoop blijft.

Er wordt gevraagd of we koffie willen, dat aanbod nemen we maar al te graag aan. De sterke koffie heeft zijn uitwerking en is met recht een bakkie troost. Ook de kinderarts (Dick van waardenburg) staat met koffie bij Mart zijn bed. In al die uren zijn hij en het team niet van Mart zijn bed geweken. Werkelijk ze lopen zich de benen onder de kont vandaan.

Het gevoel dat ik bij het wachten op de ambulance had, (waar blijft die ziekenauto toch, waarom duurt het zo lang??) heeft de kinderarts nu ook...(waar blijft de uitslag van de bloedgassen, waar blijft het plasma).

Ik merk dat elke seconde telt en dat het juist dan lijkt of alles te traag gaat, maar sneller kan simpelweg niet.

Vol ongeloof zit ik alles in me op te nemen. Ik kijk naar Mart, naar Nanda, naar het medische team. Ik kijk rond in de kamer van de I.C. waarin we ons bevinden. Het is en blijft een waas en een chaos in mijn hoofd, ik kan het wel uitschreeuwen van onmacht, angst en verdriet. Ik kijk weer naar Mart, tranen wellen op. Daar ligt een monstertje, zwarte lipjes, bloed uit zijn mond, neus en oren. Vlekken, vlekken en nog eens vlekken, paarse, zwarte, rode en blauwe. Opgezwollen als een michelin-mannetje, het enige herkenbare is zijn de haren van Mart.

De kinderarts gaat op onze ooghoogte aan de andere kant naast Mart zitten en legt de armen op het bed. "Het is zeer ernstig gesteld met Mart, hij is frontaal aangevallen door een bacterie die de meningokok heet. Deze heeft sepsis oftewel bloedvergiftiging veroorzaakt. Het lichaam reageert hierop door het bloed wat vergiftigd is uit de bloedbanen te verwijderen. Dit bloed stolt en zodoende ontstaan al die vlekken onder het huidoppervlak", vertelt hij ons.

Even is de arts stil, mijn wereld stort ter plekke in. Nanda begrijpt de essentie niet van wat er bedoeld wordt.

Het is afgelopen, uit... gaat het door mijn hoofd.

Ik heb de boodschap begrepen, alleen een wonder kan Mart nog redden.

Voor de arts en het team blijft er niets anders over dan op hetzelfde wonder te wachten. En alles te proberen wat mogelijk is. Dan gaat de arts verder met zijn uitleg. "Wat je nu onder het huidoppervlak ziet, is slechts een gedeelte. Bij de organen gebeurt hetzelfde waardoor de haarvaatjes verstopt raken door alle stollingen. Daarom moeten we veel vocht toedienen om de bloeddruk op peil te houden en te voorkomen dat Mart in een shock raakt. Tevens dienen we via het plasma antistoffen toe en voor het hart adrenaline. Op deze manier proberen we Mart te genezen." En hij kijkt ons aan, vooral Nanda, in de hoop dat het begrepen wordt. Het wordt stil op de I.C. Zo af en toe gaat ergens een alarm af en snelt een verpleegkundige richting het betreffende bed.

Ik kijk naar Nanda. Nu beseft ze dat het een verloren zaak is. Ik zie ondanks de schrik en het verdriet nog steeds hoop in haar ogen. Zelf ben ik ook zo bezig. Ik blijf met Mart praten. Ik vraag aan God om hem te sparen. Hoe dan ook blijf ik hopen op een wonder. Inmiddels is het dag geworden, buiten schijnt de zon. Ik kan het bijna niet meer aan. Inmiddels ben ik al vierentwintig uur wakker en zes en een half uur angst en machteloosheid beginnen parten te spelen. Ik dreig in te storten, ik moet NU even weg. Alsof Nanda mijn gedachten kan lezen vraagt ze: "Zullen we even naar de wachtkamer gaan? Ik voel me niet goed worden."

Zwijgend sta ik op, we lopen elkaar ondersteunend naar de wachtkamer, binnen de kortste keren staat het kamertje blauw van de rook. Gelukkig is er ook sterke koffie.

Daar komen alle emoties te voorschijn, we beginnen eindelijk te huilen en zoeken troost bij elkaar. Nog nooit in mijn leven heb ik zo gehuild, uit het diepst van mijn ziel en lijf komt het naar boven.

Na een tijdje word ik weer wat kalmer. Ik bedenk me dat ik zelfs in alle consternatie eraan gedacht heb het telefoonboekje van huis mee te nemen.

“Zal ik Ad van Dun bellen?”, vraag ik Nanda.

Haar gezicht klaart op, opgelucht haalt ze adem en er komt een lange JAAAA uit haar mond.

Ad is de rode draad in ons leven. Ik begon bij hem als leerling in de budosport Aikido, met een zen achtergrond. Van leraar - leerling is onze relatie uitgegroeid tot vriendschap. Nanda is later bij hem Zen gaan beoefenen. Zijn wijsheid en kracht zijn enorm.

Alle moeilijke momenten in ons leven heeft hij met ons doorgemaakt. Hij kent ons van haver tot gort, het is echt een voorrecht om iemand als hem als vriend te hebben. Al zijn lessen die ik tot op dit moment nog niet begrepen had vielen op zijn plaats. Dus belde ik hem.

“Met Ad.”

“Met Cor”, antwoord ik.

“Wat is er?”, is zijn vraag. “Ad, Mart ligt in het ziekenhuis en het is zeer ernstig. Nanda en ik willen je vragen of je hierheen wilt komen.”

“Even kijken, ik moet nog wel boodschappen doen. Ik kom wel om een uur of twaalf naar het ziekenhuis.” De stilte van mijn kant zegt hem genoeg en hij vraagt of ik wil dat hij nu komt. “Ja”, antwoord ik alleen. “Dan kom ik er nu aan”, en de verbinding wordt verbroken.

Ik weet niet hoe hard hij gefietst heeft maar binnen de kortste keren staat Ad bij ons in de wachtkamer, hij overziet de situatie en vraagt “Wil je me naar Mart brengen?” Ik knik en loop met hem tot voor de deur van de I.C. en laat hem binnen. Ik loop weer terug naar Nanda en voel me verslagen. Het kost me moeite om de ene voet voor de andere te krijgen. “Durf ik zo wel de I.C. op”, komt in mijn verwarde gedachten op. “Weet Ad een oplossing, loop ik hier wel, straks kunnen ze mij met een hartaanval opnemen. Kunnen ze mijn bloed niet aan Mart geven.” Ik heb het gevoel gek te worden en kan het wel uitschreeuwen. Als God bestaat waarom helpt hij Mart dan niet. Ik begin zelfs te schelden op God of hoe je hem ook noemen wilt. Ik loop de wachtkamer in en Nanda zit er

nog net zo bij als toen ik haar achterliet. Ze durft me nauwelijks aan te kijken en worstelt met haar gevoelens, net als ik.

"Ik ben zo bang dat zo de deur opengaat", zegt ze plots alsof ze uit het niets tevoorschijn komt. Ik kijk haar aan maar ze vermijd mijn blik. "Dat heb ik ook, als de deur maar dicht blijft", zeg ik.

We zijn bang dat een arts of verpleger ons roept om bij Mart te komen, angst, angst en nog eens angst. Dan gaat de deur open... de schrik zit er gelijk in. Maar gelukkig het is Ad. Hij is stil en zijn ogen staan verdrietig. Hij probeert ons te steunen met zijn woorden, maar we krijgen het allebei niet mee. Zijn aanwezigheid is al voldoende. Plots zegt Ad mij aankijkend: "Mart zweeft boven zijn lichaam en moet nu een keus maken." Nanda reageert niet, of ze heeft het niet gehoord of ze wil het niet horen. Ik heb het des te meer begrepen en sta zwijgend op. Ik loop naar de gang met Ad in mijn kielzog.

De vraag of Nanda meeloopt is niet aan haar besteed, ze blijft liever in de wachtkamer zitten. Ik verbreek het zwijgen als we op een open plaats blijven staan met slechts een vraag: "Waarom?" Ad kijkt me recht in de ogen aan en wijst naar een plantenbak. Hij vraagt: "Waarom staat die plantenbak daar, waarom lopen die mensen hier, waarom, waarom, waarom. Je weet al zo veel Cor en je bent al zo ver in het aanvaarden." Meer zegt hij niet.

Ik staar om me heen, kijk hem dan aan en zeg hem: "Ik ben weer bezig in een vorm van egoïsme, ik weet het maar het doet zo'n pijn, alles wat er gebeurt met Mart, mij en Nanda." *

Hij knikt begrijpend als we elkaar recht in de ogen kijken in al onze openheid. We lopen weer richting Nanda zonder verder een woord te zeggen.

Weer een sigaret opsteken, ik weet me geen raad en gedachten en gevoelens maken het alleen maar erger. De angst, echter, overheerst alles.

Ik houd angstvallig de gang in de gaten, of er geen verplegend personeel naar onze kamer toe komt lopen. Zo zitten we daar zwijgend met elk onze eigen gedachten en gevoelens die we niet durven uit te spreken. Zo af en toe kijken we elkaar hoopvol aan met een pijn in de ogen die voldoende zegt.

Dan gaat plots, in een onbewaakt moment, de deur open. "U kunt beter meekomen", zegt een vermoeide verpleger die de hele tijd bij Mart is geweest. "Het gaat nu wel heel erg slecht."

Geschrokken staan we op. Totaal gebroken lopen we naar de I.C., het liefst wil ik me omdraaien en wegrennen. "Mart heeft je nu nodig Cor", gaat het door mijn hoofd en ik weet de angst te overwinnen.

Angst om Mart te verliezen, angst om de dood van je eigen zoon te zien gebeuren.

* zen aikido, een onbevangen en onbaatzuchtige "krijger" zijn. Zonder maar ook enige vorm van eigenbelang. Iets dat soms maar moeilijk te bevatten is in onze westerse opvatting.

We gaan bij Mart aan het bed zitten en houden elkaar vast. De arts heeft zijn doktersjas uitgetrokken en staat daar nu als mens, niet meer als arts. Ik liefkoos Mart met al mijn beschikbare kracht en liefde.

De arts gaat gehurkt tegenover ons zitten en zegt: "We proberen nog van alles, maar als het niet lukt, reanimeren we niet meer."

Zijn ogen spreken boekdelen, ook hij weet zich geen raad meer. Zo hard geknukt met zijn team, geen resultaat, geen hoop, geen wonder. Er rest alleen nog afwachten op misschien een onverwachte wending.

Toch blijven ze proberen met nog meer plasma, weer medicijnen en weer adrenaline.

"Mart zijn hart is erg zwak geworden en aangetast, daarom heeft reanimeren geen zin meer", zegt de arts.

Ad staat achter Nanda en mij en houdt onze schouders vast ter ondersteuning.

Ik staar naar Mart en zie hoe rustig en vredig hij er bij ligt. Het enige wat beweegtzijn buikje en borstje. Ik zie op de monitor het kloppen van zijn hart, het lijkt net alsof hij gewoon slaapt.

De beademing en infusen, evenals het bloed uit neus, mond, oren en ogen en de vlekken over zijn lichaam verstoren dit beeld cru.

De laatste minuten

In mijn gedachten komt de moeilijkste keuze van mijn leven op. Ik voel Mart zijn aanwezigheid in me en zeg tegen hem: "Ik weet dat je een keuze moet maken. Vanuit alle liefde en respect, maak die keuze. Ik ben bereid samen met mama jou je gehele leven te verzorgen als dat nodig is. Maar als je kiest om te gaan is dat ook goed. Ik kan je in liefde laten gaan, ook al besef ik dat de aardse pijn en het missen van jouw lichamelijke aanwezigheid mij tot aan de afgrond zullen brengen. Zelf weet je het beste hoe je ervoor staat. Hoe dan ook, maak je keuze. Mart ik hou van je." Tranen wellen in me op (ook nu ik dit schrijf). Achteraf bleek dat Nanda in haar gedachten gezegd had: "Trek alsjeblieft die stekker er uit", maar ook zij durfde dit niet hardop uit te spreken. Vlak na het uitspreken van mijn gedachten, overlijdt Mart. Alsof hij gewacht heeft op onze toestemming om te mogen gaan.

Het is zaterdag 25 januari 1997, 12.30 uur en er staat een strakke lijn op de hartmonitor.

Na 9 maanden zwangerschap, vijf jaar en 19 dagen van geluk en vooral liefde is Mart weggerukt uit mijn/ons leven. Ik kan het niet vatten en zit wezenloos naast hem. Dit is waanzin en een horrorfilm kan dit niet eens evenaren.

In een waas zie ik Nanda aan Mart schudden en ik hoor haar roepen: "Kom terug, kom nou terug Mart, kom terug."

De kinderarts die naast me was komen zitten, staat verslagen op en knijpt me even in mijn schouder. Ad steunt op zijn manier door er te zijn in al zijn kracht. De apparatuur wordt uitgezet en het gehele team trekt zich terug. Ze laten ons alleen om de laatste, intieme, momenten met Mart te beleven.

Ongeloof, verdriet en onbegrip zijn mijn meest intense gevoelens op dat moment. "Dit is niet waar, niet echt, dit kan niet", spookt het constant door mijn gedachten. Het lijkt net of Mart alleen maar slaapt maar nu bewegen zijn buikje en borstje niet meer. Ook de hartmeter is uit. "Mart is echt dood, Cor, echt dood", zeg ik tegen mezelf om toch te proberen de realiteit onder ogen te zien. Maar het lukt niet. Ik blijf het een onwezenlijk gebeuren vinden, ik blijf het simpelweg ontkennen. "Dit is niet normaal, dit kan Mart niet zijn, die zit thuis", gaat het door mijn hoofd.

Dan nemen we afscheid van Mart.

Het liefst wil ik naast hem gaan liggen en met hem meegaan. Voor altijd bij elkaar.

Het kost dan ook veel moeite om op te staan en weg te lopen, weg bij de grootste liefde van mijn leven, weg bij de grootste trots van mijn leven, weg.....

Ik sta op en draai me abrupt om. Ik begin te lopen en durf niet meer om te kijken.

Wat is er gebeurd?

Ondersteund door Ad gaan we naar de wachtkamer, mijn benen begeven het bijna maar ik weet deze toch te bereiken. Ik val in een stoel neer. Een verpleegster komt de kamer in met koffie en thee en condoleert ons met tranen in haar ogen.

Zwijgend staren we voor ons uit. Wat valt er nog te zeggen. Zelfs de tranen komen moeizaam uit mijn ogen, ik leef nauwelijks nog. Ik heb het gevoel samen met Mart gestorven te zijn.

Ad verbreekt de stilte en zegt: "Laat je gevoelens hierin gelden, ga je eigen weg hierin en binnen jullie relatie en gezin."

Ik begrijp wat hij bedoeld en knik beamend.

Nanda komt plots in actie en belt de familie. Daarna bel ik mijn werk. Door het ziekenhuis wordt contact gezocht met de DELA en de huisarts.

De verpleger komt binnen en vraagt of we Mart willen zien. Hij is inmiddels gewassen en in een kamer apart gelegd. Ik wil niet en Nanda denkt er hetzelfde over.

Het schrikbeeld van wat ik heb gezien is op mijn netvlies gebrand. Ik kan het simpelweg niet meer aan.

Na enige tijd komt de kinderarts binnen met roodgekleurde ogen. Nadat hij ons gecondeleerd heeft zegt hij: "De huisarts is ingelicht en hij komt om ongeveer 16.00 uur op jullie huisadres".

Ik zie dat hij het er zichtbaar moeilijk mee heeft en hij vervolgt: "Het heeft even geduurd voor ik hierheen kon komen. Ook voor ons is het telkens een slag in het gezicht om een kind te verliezen."

"Mart is overleden aan een hartstilstand. Wat jullie aan de buitenkant van zijn lichaam hebben gezien, heeft ook in zijn lichaam plaats gevonden. Het lichaam heeft gereageerd door de minst levensbedreigende symptomen af stoten, waarbij het hart het laatste orgaan geweest is dat beschermd werd. Vandaar dat reanimeren geen zin had", legt hij zo goed en zo kwaad als het kan uit.

"Mocht Mart het gered hebben, dan zouden zijn onderarmen en benen geamputeerd hebben moeten worden en de zintuigen als gehoor en ogen zouden zo goed als zeker niet meer gefunctioneerd hebben. Hoe de rest van de organen ervoor stonden was dan ook een raadsel geweest en of hij er geestelijk normaal uit zou komen was dan ook maar de vraag."

Ik begrijp gelijk Mart zijn keus, als de arts uitverteld is.

Het is weer stil en we nemen koffie. Dan vervolgt de kinderarts weer met enkele

mededelingen: “Ik heb begrepen dat jullie niet meer gaan kijken naar Mart, maar we hebben foto’s gemaakt en een plukje haar afgeknipt. Dat zit in een verzegelde enveloppe. Ook later voor de kinderen is het belangrijk dat de foto’s er zijn, zodat ze, als jullie er aan toe zijn en zij ook, ze kunnen bekijken. Want vroeg of laat willen ze dat toch. Tenslotte is het hun broertje.”

“Ik wil afspreken om na ongeveer drie maanden weer contact op te nemen met jullie. Dan kunnen we bespreken wat er precies gebeurd is met Mart.” Na deze woorden neemt de arts afscheid van ons.

Het hele team gaat verslagen en totaal afgebrand naar huis. Ook Ad neemt afscheid van ons.

Even zijn we alleen en steken een sigaret op. We proberen elkaar te troosten. Ik voel me klote en kan niet aanvaarden dat Mart zomaar dood is. Ik begrijp het niet.

“We moeten gaan, de huisarts komt zo en we hebben nog een zware taak voor de boeg. Namelijk de meiden vertellen dat Mart dood is”, zeg ik tegen Nanda en bel een taxi.

We lopen de kamer uit en worden door een verpleegster gecondoleerd. Ze wenst ons sterkte en maakt zich dan al huilend uit de voeten.

Als een zombie loop ik samen met Nanda richting uitgang. Ik voel niets meer en denk: “Ben ik nog wel normaal, waarom kan ik niet meer huilen. Mart is dood, besef je dat wel?”

Nanda loopt met Mart zijn hemdje en onderbroek stevig in haar handen geklemd al voor zich uit starend met me mee.

Dan staan we buiten te wachten op de taxi in een schraal winterzonnetje. De temperatuur is meer dan aangenaam en fietsers komen voorbij. Vogels fluiten en er zitten twee mensen in de auto die zichtbaar plezier hebben. “Hoe wreed is deze wereld eigenlijk”, vraag ik me af. “Hij draait wel door, maar voor mij staat nu alles stil.”

Dan dwalen mijn gedachten of naar Roxanne en Ellen die nog van niets weten.

“Kut, hoe moeten we dat nu brengen, ik wil niet naar huis”, gaat het in me om.

Dan komt de taxi eraan en stappen we in.

Naar huis

“De rit is veel te kort”, denk ik op het moment dat we de straat inrijden. “Rijd nog maar een stuk om”, vraag ik in gedachten.

Maar ja, wat maakt het nog uit. We worden toch geconfronteerd met het feit dat het aan de meiden verteld moet worden.

Nanda vraagt of ik de kinderen bij Evelien ophaal. Ik reken af en loop met het lood in de schoenen naar Evelien, terwijl Nanda naar huis gaat. Ik bel aan en één van de kinderen van Evelien opent de deur. Ellen staat achter haar geschminkt als een clown. “Ze hebben in elk geval fijn gespeeld”, denk ik nog als ik over mijn eerste schrik heen ben.

Evelien komt snel naar de deur als ze Ellen blij “papa” hoort roepen. Ik leg mijn vinger op mijn mond en schud nee met mijn hoofd, als ze mijn gezicht ziet. Op dat moment verschijnt Roxanne op de gang. “Waar is Mart”, vraagt ze direct. Ik probeer me goed te houden en zeg: “Kom maar mee naar huis, dan vertellen we zo alles.”

Snel lopen we richting huis. Ik kijk Evelien aan en zeg tegen haar dat ze zo maar moet komen. Ik zie dat ze op het punt staat in te storten, wetende dat Mart als het ware haar “tweede zoon” is.

Ik draai me om en loop achter Roxanne en Ellen aan. Wat voel ik me klote.

Als we eenmaal binnen zijn vraagt Roxanne of Mart boven op zijn kamertje is. Ik schud ontkennend mijn hoofd en stuur ze de woonkamer in.

Nanda zit in de kamer te wachten op de bank en vraagt de kinderen om bij haar te komen zitten.

“Luister”, zegt ze als ze eenmaal zitten: “Martje is dood”, kort maar krachtig.

Roxanne begint te huilen en Ellen slaat met stomheid geslagen met haar hoofd tegen de rugleuning van de bank aan.

Het contrast is schrijnend, de ogen van het clownsgezichtje spreken boekdelen. Wat ze op dat moment ook beseft, ze wil onmiddellijk de schmink van haar gezicht hebben. Zwijgend en huilend haal ik een natte doek en maak haar gezichtje schoon.

Als de schok een beetje verwerkt is, komen de vragen. Zo goed en zo kwaad als het gaat proberen we uit te leggen wat er met Mart allemaal gebeurd is. Het ongeloof is in hun ogen te lezen terwijl we dit uitleggen.

Dan gaat de bel en ik loop verdwaasd naar de voordeur. Daar staat onze huisarts, Twan. Zwijgend laat ik hem binnen. Ik knik slechts op zijn reactie: “ik weet niet wat ik moet zeggen.”

Deze zin zal nog talloze malen herhaald worden door familie, vrienden en kennissen.

Bij Twan is het nieuws als een bom ingeslagen, hij huilt met ons mee en weet zich geen houding te geven.

Hij raapt alle moed bijeen en zegt: “Ik heb inmiddels contact gehad met het ziekenhuis. Mart is frontaal aangevallen door de meningokokken bacterie, welke meningitis en sepsis heeft veroorzaakt. Hierdoor heeft hij geen schijn van kans gehad.”

“Momenteel loopt ongeveer 20% van de bevolking met deze bacterie rond. De meeste mensen merken daar niets van, een aantal krijgt slechts wat keelpijn en enkelen krijgen meningitis (hersenvliesontsteking oftewel “nekkrimp”) of, zoals bij Mart, een bloedvergiftiging: sepsis. Mart had het erg extreem en al hadden jullie het eerder ontdekt, dan nog had hij geen kans gehad”, vervolgt hij.

“Het verbaast me überhaupt hoe snel jullie gereageerd hebben bij de eerste verschijnselen.”

Nanda reageert meteen met: “Maar als ik het nu nog eerder had ontdekt?”

Twan herhaalt wat hij al eerder zei: “ook al hadden jullie het eerder ontdekt, dan had Mart het nog niet gered, door de mate waarin hij de ziekte had.”

“Als jullie gisteravond met Mart langs waren gekomen, dan had ik of welke arts dan ook het afgedaan als een griepje. Zo verraderlijk is deze ziekte namelijk. De wetenschap staat wat dat betreft nog steeds voor een raadsel, ondanks alle onderzoeken. Het is nog steeds een raadsel waarom de één niets krijgt en de ander er doodziek van wordt. Het kan te maken hebben met een verminderde weerstand, maar er zijn nog legio andere mogelijkheden.”

Ik begin weer te huilen en denk: “Waarom geen keelpijntje dan?” Talloze vragen slingeren heen en weer in mijn hoofd, om gek van te worden. Het is en blijft een grote waas in mijn hoofd en af en toe zak ik geheel weg in mijn pijn en verdriet. Ik krijg het gevoel te willen stoppen met leven, wat heeft het nu nog voor nut? Maar op hetzelfde moment besef ik hoe hard ik nodig ben voor de meiden en Nanda.

Ik wordt uit mijn gedachten opgeschrikt door de bel. En die blijft maar doorgaan tot de gehele familie uit het hele land bij ons is. Het is één groot tranendal en voor ik het besef zit de woonkamer vol. Ieder vangt ieder op en op elkaar steunend proberen we ons verdriet te uiten.

Gelukkig worden de kinderen, Nanda en ik zo goed en kwaad als het kan goed verzorgd.

Hoe nu verder te gaan. We moeten veel regelen. De ouders van Nanda zijn in Australië en moeten bereikt worden. De crematie en nog meer. Als ik even alleen zit komt Ellen naar me toe en zegt: “pap?” Ik raap de moed bijeen, kijk haar aan en vraag wat er is. “Mart wil niet gecremeerd worden maar begraven”, zegt ze.

Met stomheid geslagen kijk ik haar aan en als ik weer kan reageren vraag ik: “Hoe kom je daar nu bij Ellen??”

“Ja, nou, we hebben donderdag nog gespeeld en toen zei Mart dat hij niet in het vuur wou als hij dood was.”

Ik ben totaal uit het veld geslagen, dat was nog maar 2 dagen geleden, dit is te gek voor woorden.

“Dank je schatje, dat je me dit verteld hebt”, is het enige dat ik uit kon brengen, terwijl ze met de duim in haar mond naast me komt zitten.

Telkens weer als de bel gaat en er iemand binnen komt, word je uit de roes gehaald en krijg ik weer de bevestiging dat Mart werkelijk dood is. Tot ik weer inzak naar die “veilige toestand van ontkenning en verdriet”, de emoties spelen constant heen en weer.

Dan komt de vertegenwoordiger van de begrafenisonderneming binnen, waardoor de bevestiging nog harder aankomt.

De arme man kan zich nauwelijks inhouden, maar weet zich toch te vermannen en we gaan met zijn drieën apart aan de tafel zitten.

Nanda neemt het heft in handen en zegt: “Laten we maar direct beginnen.”

Alle gegevens worden genoteerd en er wordt ons duidelijk gemaakt dat alles wat er gaat gebeuren geheel naar onze wens zal zijn.

Bij het woord crematie schieten de woorden van Ellen me te binnen en ik vraag om even te wachten.

Nanda kijkt me niet begrijpend aan als ik Ellen roep. Ik vraag Ellen wat Mart twee dagen geleden vertelde tijdens hun spel. Nanda kijkt vol ongeloof naar Ellen en mij en knikt daarna slechts naar me.

We kijken elkaar aan en uit respect voor Mart zijn wil veranderen we de crematie in een begrafenis.

Om de ouders van Nanda de gelegenheid te geven om op tijd terug te zijn wordt besloten dat Mart op donderdag zal worden begraven.

Nadat iedereen is vertrokken, besluiten we een poging te wagen om te slapen. Tijdsbesef is totaal verdwenen, maar de vermoeidheid slaat eindelijk toe. Vermoeidheid veroorzaakt door een intense pijn, verdriet en woede. De stilte in huis is een stilte die zijn weerga niet kent en inslapen gaat bijna niet. Toch lukt het uiteindelijk om aan de oververmoeidheid toe te geven en ik val in slaap.

De dagen die volgen

Zondag

Als ik wakker word van de kinderen, denk ik dat ik zojuist een nachtmerrie heb gehad. Maar als ik naast me kijk zie ik Nanda's gezicht. Zij wordt ook net wakker en het is me meteen duidelijk dat het geen droom is geweest maar werkelijkheid. Met een wit weggetrokken gezicht, doffe ogen en zware wallen kijkt ze me aan. De kinderen komen bij ons op bed zitten en onder het praten stoot Ellen tegen de slaapkamerdeur. Ik schiet overeind met de gedachte: "Daar is Mart". Ik zie dat Nanda exact hetzelfde reageert, maar tegelijkertijd weten we ook dat Mart echt dood is.

Ellen schrikt op haar beurt van onze reactie. We troosten haar en elkaar, ze beseft maar al te goed wat er op dat moment gebeurde. Gelukkig merken we het op en weten we haar gerust te stellen.

Tranen wellen weer in me op en totaal verslagen sta ik toch op. Alles gaat op de automatische piloot; geen ruzie, gelach of gekibbel is er te horen. Deze stilte is ondraaglijk.

Mijn gedachten dwalen weer af naar de nacht ervoor. Het beeld staat op mijn netvlies gebrand, net als de laatste momenten bij Mart in het ziekenhuis. Zijn smekende blik om hem te helpen en de machteloosheid daarin doen me bijna exploderen. "Ik ben gek aan het worden", spookt het door mijn hoofd, dat alsmaar groter lijkt (voelt) te worden totdat het als een ballon uit elkaar zal spatten.

Ik probeer me te concentreren op wat anders. "Oké, het is vandaag zondag, wat doen we normaal. Het is de dag dat ik vrij ben en dan doen we Whaaaaaaaaa!!!"

Daar ga ik weer. Wat een leuke dag voor het gezin was, is nu een dag vol treurnis.

Er wordt thee en koffie gemaakt. Tafel dekken we niet maar we proberen brood te eten. Ik krijg geen hap door mijn keel. Het lijkt wel of ik er in stik. "Dan maar koffie", denk ik.

Ik hoor de brievenbus klepperen en ik loop naar de gang om te kijken. Op de grond vind ik het allereerste condoleancekaartje.

Tranen maken zich meester van me, de realiteit dringt opnieuw tot me door. "Mart is echt dood", gaat het opnieuw door me heen.

Langzaam stroomt het huis weer vol. Gelukkig maar, de stilte wordt weer verbroken. De afleiding is weer daar.

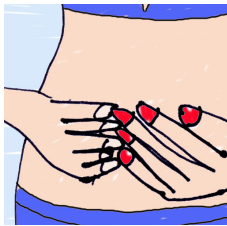
Ook al zeg ik weinig of niets, ik ben blij dat ik deze steun heb. En welke vorm of kwaliteit deze behelst geeft niet. Het is zo belangrijk om deze te ontvangen, dat realiseer ik me maar al te goed.

Heel af en toe ben ik "aanwezig" en kan me met Nanda en de kinderen bezighouden. Knuffelen en huilen, er "zijn" voor hen als zij het moeilijk hebben en andersom, alsof het precies getimed is.

Nanda's manier om het verdriet te verwerken is maar van zich af te praten en ik doe eigenlijk het tegenovergestelde. Zo hebben we elk onze weg.

"Jezus, wat staat ons te wachten", gaat het weer door me heen, "we zijn kapot allemaal, hoe gaat dat nu verder".

Verwoest is het leven. We weten allebei wat Mart voor ons betekent en ook voor de kinderen.

Nanda en Mart twee handen op één buik zei ik altijd en dat is de waarheid. Ik weet wat dit voor haar betekent.

Hoe vaak kwam ik niet thuis van mijn werk en moest ik Mart naar zijn eigen bedje brengen omdat hij naast zijn moeder lag. Ontelbare malen.

De meiden waren al zelfstandig, maar Mart had vooral zijn moeder nog zo nodig. Het begon al bij de zwangerschap, gaan mijn gedachten terug. Zeer bewust zwanger geworden, toen te horen te gekregen dat het een "windei" was.

Een week later voor de zekerheid een controle. Nadat Nanda toch iets zag. Na de uitvergroting bleek ze inderdaad toch zwanger te zijn.

Weer een paar weken later kreeg ze een bloeding, gelukkig is dat allemaal goed afgelopen.

"Windei", zoals we het kindje noemden, was uitgerekend tussen 21 en 25 december. "Windei" kwam maar niet en er werd besloten om de weeën op te wekken. Twee weken later dan gepland, op 6 januari om 17.50 uur, werd Mart geboren.

Als een champagnekurk knalde Mart op de wereld om nog net opgevangen te worden door de verpleegkundige.

Ik was door het dolle heen. "Een jongen", gilte ik alles bij elkaar. Ik kneep Marij, een vriendin van ons, van vreugde bijna fijn.

En Nanda, dolblij dat hij eindelijk was geboren, kon hem op dat moment wel vervloeken. Maar vanaf het moment dat Mart in haar armen lag, was er geen speld meer tussen die twee te krijgen.

En nu, na vijf jaar en negentien dagen, jaren van vreugde en liefdevolle verzorging, wordt dit plots in één nacht van haar afgepakt. Wat een wreedheid. Ik zie de pijn in haar ogen en vraag me af of ze dit ooit te boven zal komen. Iets wat me erg veel zorgen baart.

De hele dag gaat als een film in slome-motion voorbij, gepaard met gedachten, huilen, pijn en woede.

Daarbij gelukkig geholpen door ieder die in ons huis vertoefd.

Voor ik er erg in heb, is het al weer laat en weer moeten we die verschrikkelijke nacht in. Hoe kun je nu in godsnaam slapen met deze verschrikking in je hoofd. Medicijnen weiger ik bewust.

Ik wil toch alles ervaren zoals het is, zonder enig gebruik van welke drug dan ook. Het is niet de gemakkelijkste weg, maar voor mij de enige om te gaan.

Maandag

Ook deze dag gaat in een roes voorbij. De vertegenwoordiger van de begrafenisonderneming is vervangen door een collega. "Zelf kon hij het niet meer aan", vertelt Marij Laplooi ons, "en zodoende neem ik het nu van hem over".

Ze vraagt aan ons of we kleertjes willen meegeven voor het opbaren van Mart. Desgevraagd zoeken we ze uit. Met opnieuw tranen in de ogen geven we zijn lievelingskleren mee: de trui van Bert en Ernie, spijkerbroekje, zijn baseball-cap en natuurlijk zijn "Captain Jack" schoenen. Ook zijn laatst gebouwde racewagentje, van lego, moet natuurlijk mee.

Weer gaat er een stroom van emoties door me heen. Weer het gevoel van afscheid, weer het gevoel uit elkaar te knallen.

Tevens geven we de tekst mee voor de aankondiging in de krant, de foto van Mart voor het herinneringskaartje met de tekst en de uitgezochte muziek voor de dienst in het uitvaartcentrum.

Het uitzoeken van al deze dingen was betrekkelijk eenvoudig, want we wisten waar Mart gek op was. Nanda deed de teksten, samen de foto en ik de muziek. Uiteraard na overleg, met elkaar en de kinderen, kwamen we snel tot overeenstemming.

Ik hoef verder niet uit te leggen dat dit alles gepaard ging met uitersten in onze emoties.

Ik zie nog duidelijk Mart voor mij op de dag dat we Nanda verrasten, geheel opgaand in de muziek van Paul Simon en de tong uit zijn mond. Met het nummer “Obvious Child” vol met Afrikaanse ritmes.

Geheel omringd met potten en pannen, deksels en pollepels hadden we de hele dag geoefend op dit nummer.

Helemaal uit zijn dak ging hij tussen zijn “drumstel”, de stereo op tien en precies in het ritme blijvend. Het was zo prachtig dat we het tot vier keer toe herhaald hebben.

Zijn tweede grote liefde was Captain Jack, waarbij hij stoer stond te stampen op het ritme en hij voor zover hij kon keihard meezong.

Het uitzoeken is gelukt. Zo zou hij het gewild hebben. Dat is ons wel duidelijk, niet meer en beslist niet minder.

Een delegatie van leerkrachten komt ons deze middag ook bezoeken. Uiteraard weten ze niet wat ze moeten zeggen en zijn ze uit het veld geslagen. Nanda en ik weten hen toch wat op hun gemak te stellen, door hun te tonen hoe dankbaar we zijn dat ze er zijn.

Ook op school is de verslagenheid niet onder woorden te brengen. We krijgen te horen dat de gehele klas van Mart een medicijn heeft gehad om eventuele besmetting te voorkomen en dat de GGD de ouders heeft voorgelicht over de ziekte en de symptomen die erbij gepaard kunnen gaan.

Zelfs de ouders van een kindje uit Mart zijn klas die ergens in België vertoefden, zijn opgespoord.

We vernemen dat in Maastricht door een bericht in de krant vele, voor ons onbekenden treuren om de dood van Mart.

De post overlaadt ons met condoleance kaarten. Uit verwachte, maar vooral ook onverwachte hoeken komen reacties, ongelofelijk. Van totaal onbekenden komt er post binnen en het lijkt wel of heel Maastricht en omgeving huilt om de dood van Mart.

Wat een steun dat geeft zullen de mensen zelf niet eens beseffen. Deze steun raakt mij, en zover ik kan nagaan ook Nanda, zo diep. Ik ben dankbaar dat men zo reageert.

Steeds nadrukkelijker sluipt bij mij het gevoel naar binnen om naar Mart te gaan. Ik durf het niet naar Nanda toe uit te spreken, dit ligt zo gevoelig. We vinden het doodeng om hem weer te zien.

Het schrikbeeld van het ziekenhuis zit er goed in. We hebben dan ook besloten dat niemand Mart meer mag zien, het is een te traumatische ervaring voor de mensen.

De gedachten die de mensen over Mart hebben, zouden er door verstoord worden, omdat hij totaal onherkenbaar is en er verschrikkelijk uitziet. Ik worstel met mijn gedachten hierover, de angst om hem weer te zien en toch, het is wel mijn eigen zoon.

De telefoon gaat en daardoor worden mijn gedachten afgeleid. Het is mijn oudste zus die vraagt of we het fijn zouden vinden als ze bij ons blijft slapen. Dit aanbod pakken we met beide handen aan en nog geen paar uur later is ze vanuit Nijmegen naar ons toe gekomen.

Vooraf voor de avond is dit nodig. Zowel Nanda als ik kunnen het nauwelijks meer opbrengen want het verdriet en de pijn zijn simpelweg te groot om elkaar op te vangen.

Naar bed gaan is een ramp, net zolang opblijven tot we totaal vermoeid zijn en wel moeten. Een ware uitputtingsslag en de steun die mijn zus kan geven is dan ook meer dan welkom.

Weer naar bed, weer gedachten die malen: "Waarom Mart toch, waarom", die vraag blijft maar door mijn hoofd spoken, om gek van te worden.

De neiging om weer naar beneden te gaan onderdruk ik totdat ik eindelijk in slaap val.

Dinsdag

Ik word vroeg wakker, weer het moment van "dit alles was slechts een nachtmerrie" en weer realiseren dat het wel waar is, weer al die emoties die elkaar sterk afwisselen.

We hebben besloten dat we de kinderen naar school sturen zodat ze de mogelijkheid hebben om hun verdriet te delen met hun eigen klasgenoten, vriendjes en vriendinnetjes, om zo hun verlies te kunnen verwerken.

De kranten worden gebracht met daarin de annonces van ons, familie, school en nog vele anderen.

Weer wordt ik met de feiten geconfronteerd, weer die dreun, pijn, werkelijkheid, frustratie, onmacht, woede. Weer huilen,heiiiiiiiiiiiiiiiiip, ik verzuip!

Gelukkig is er weer hulp in huis en met nicotine, koffie en de visite om me heen weet ik me op de been te houden.

Marij van de Dela komt langs om de knuffelbeer van Mart op te halen. De beer die hij van oma Corrie uit Utrecht heeft gehad.

De emoties lopen weer hoog op. Het afscheid komt naderbij en alle aanwezigen kunnen hun tranen niet bedwingen.

Dan komt het hoge woord eruit bij mij: “ik wil toch naar Mart, ik wil naar de aula”, zeg ik zachtjes.

Nanda stopt met huilen maar zegt niets.

Dan verbreekt Marij de stilte en zegt: “Mart ligt er heel lief bij, net alsof hij slaapt.

Jullie hebben nog het beeld van het ziekenhuis voor ogen. Voor een ander is het geen prettig gezicht, maar voor jullie is het anders omdat het hele enge beeld is verminderd. Echt, hij ligt er best mooi bij.”

Nu is het duidelijk voor mij, ik wil er beslist heen. Ik lees in de ogen van Nanda dat ze ook wil gaan, maar ik zie ook haar twijfel.

Intussen praten we nog wat door met Marij, maar ik kan me niet echt concentreren. Ze bevestigt nogmaals dat Mart er echt mooi bij ligt, zonder opdringerig te zijn en geeft aan dat als we besluiten om toch te gaan, we slechts contact op hoeven te nemen.

Nadat Marij is vertrokken kijken we elkaar weer met betraande ogen aan.

“Ik ben blij dat je erover begonnen bent”, verbreekt Nanda de stilte. “Zelf heb ik ook met de gedachte rondgelopen om te gaan, maar ik durfde het niet uit te spreken.”

Opgelucht haal ik adem, nu wetende dat het bij haar ook in het achterhoofd heeft gespeeld.

In elk geval staat nu de optie open zeiden we nog tegen elkaar, maar ik weet dat het besluit om te gaan eigenlijk al genomen is.

Doorslaggevend voor Nanda en ook voor mezelf is, dat Marij zelf een moeder van twee kleine kinderen is en ons een vertrouwd gevoel geeft. We bespreken de mogelijkheden en zijn het al snel eens:

Met uitzondering van Ad van Dun (die bij het sterfbed aanwezig was) mag niemand Mart zien, de kinderen mogen absoluut niet weten dat we gaan, om te voorkomen dat ze ook meewillen.

Er worden wel foto's gemaakt in de aula, zodat ze later, als ze eraan toe zijn, alsnog kunnen zien hoe Mart lag opgebaard en we beslissen in de aula pas of we wel of niet het kistje openen.

De aanwezigen in de kamer zijn het geheel met ons besluit eens, hetgeen ons aanmoedigt om door te zetten. Iedereen wil Mart in gedachten houden zoals ze hem kennen. Nog diezelfde middag nemen we contact op met Marij en de bedoeling is om woensdagochtend te gaan kijken.

In mijn hoofd ben ik weer in "gesprek" met mijn jochie, alsmaar die vragen: "Gaaf het goed met je? Heb je hulp? Zijn mijn opa en oma bij je? Kom alsjeblieft terug! Neem op een of andere manier contact op! Kan ik je helpen? Mart, help je moeder als je kunt"

Ik krijg het gevoel dat ik gek aan het worden ben, ben ik nog wel normaal? Weer zit ik in de stoel met al deze gedachten. Voor de buitenwereld is mijn lichaam er wel, maar innerlijk ben ik totaal verwoest met af en toe een helder moment. Ik voel niks meer, hoe kan dat nou? Helemaal slap, alsof ik geen botten meer heb.

Op die heldere momenten besef ik dat zowel lichaam als geest zichzelf regelen, alsof gedoseerd wordt toegelaten in wat ze kunnen hebben, niet meer en niet minder. Nu komen de beelden terug van de nacht dat ik Mart ziek aantrof. De beelden van het ziekenhuis komen minder naar voren.

Zo gaan de uren langzaam voorbij. En ineens is het zonder dat ik het in de gaten heb gehad avond. Het is allemaal zo verwarrend. Ik word enigszins opgevangen door de steun die er gegeven wordt en daar ben ik dankbaar voor. Want wat als die steun er niet zou zijn, besef ik me ineens.

En weer zijn we wakker tot in de vroege uurtjes.

Naar Mart

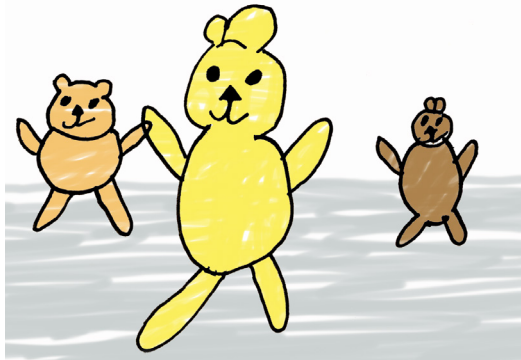
Woensdag

De ochtend loopt net zoals de andere ochtenden, alleen is de spanning nu verhoogd omdat we besloten hebben om naar de aula te gaan. Mijn lieve zus brengt ons er naar toe.

Met knikkende knieën loop ik er naar binnen en ik krijg het te koud. Een verstikkend gevoel komt in me op. Even komt het in me op om me om te draaien, maar op dat moment komt Marij naar ons toegelopen. Ze vraagt of we naar Mart willen, ik knik slechts.

We lopen zwijgend naar het kamertje waar Mart opgebaard ligt. Het voelt koud en eng aan, maar ik raap al mijn moed bijeen als we het kamertje inlopen.

Daar staat een wit kistje met daarvoor drie beertjes. Verder is het kamertje leeg. "Van wie zijn de beertjes?", vraag ik in mijn zenuwen. Marij antwoordt rustig: "Ik weet het echt niet, ze zijn er neergezet zonder afzender."

Nanda en ik houden elkaar's hand stevig vast, ik krijg het nog kouder. Marij kijkt ons met vragende ogen aan, ik twijfel nog steeds. Na enige tijd verdwijnen de eerste indrukken en voel ik me weer wat rustiger worden. Ik voel ook dat Nanda zo ver is.

"Goed, doe het kistje maar open", zeg ik. Marij kijkt eerst mij en dan Nanda aan, die slechts kan knikken. Stevig houden we elkaar vast als Marij de deksel van het kistje openmaakt.

Eenmaal open, zie ik Mart er zeer mooi bij liggen, zo vredig, zo zacht, de rust straalt als het ware naar me toe. Op slag is het schrikbeeld van het ziekenhuis verdwenen.

Marij heeft gelijk, het is net of Mart tevreden ligt te slapen. En ondanks de enorme vlekken is Mart weer herkenbaar.

“Ik heb hem iets met een schuin hoofd gelegd, zodat het voor jullie toonbaar is. De andere zijde is niet al te mooi dus laat zijn basebal-cap maar liggen zoals hij nu ligt”, vertelt Marij ons. “Nu laat ik jullie alleen, roep me maar als het nodig is”, zegt ze en laat ons vervolgens alleen.

Ik kan mijn tranen niet meer bedwingen en langzaam schuifelen we naar het kistje toe.

Daar ligt Mart met zijn beer in de arm, zoals hij vaak in bed lag. In zijn andere handje zijn raceautootje, de basebal-cap stoer met de klep naar rechts op zijn bolletje, Spijkerbroekje, Bert en Ernie trui en zijn stoere schoentjes maken het beeld compleet.

Zachtjes aai ik hem over zijn wang en Nanda pakt zijn handje beet. “Wat voelt hij zacht aan, echt ‘zijn’ vel”, zegt Nanda. Ik knik slechts.

“Daar ligt mijn zoon. Mijn trots, mijn alles”, gaat het door me heen. Zo voelt het nu eenmaal op dit moment. Tevens voel ik de uitstraling van zijn liefde, rust en vrede en dat is domweg wat me op de been houdt.

Nanda en ik kijken elkaar aan en lezen in elkaars ogen dat we de juiste beslissing hebben genomen. Vreemd genoeg verdwijnt de droefheid en voel ik me weer sterker worden, waarbij het me duidelijk wordt dat ik er moet zijn voor de rest van mijn gezinnetje. Als ik mijn blik weer naar Mart wend en hem weer aanraak, komen ook al die emoties weer boven. Woede, liefde, vreugde, verdriet, zachtheid, pijn, begrijpen, gek worden, weten, ontkennen, huilen en glimlachen. Alles slingert heen en weer tussen deze emoties.

Ondanks alles ben ik ook blij. Blij dat ik toch afscheid kan nemen, blij dat door hem nu zo te zien het schrikbeeld van het ziekenhuis min of meer vervaagt, blij dat Marij zoveel zorg heeft besteed aan Mart. Ook blij om te weten, al klinkt het raar, te weten dat Mart werkelijk dood is want het zou een straf geweest zijn voor hem om als “kasplantje” te moeten doorgaan. Er is geen ommekeer, een gedachte die toch eerder in mijn hoofd rondspookte.

Nanda en ik spreken met elkaar af dat we in de avond weer gaan.

We nemen afscheid van Mart en keren terug naar de aula, waar Marij ons met vragende en betraande ogen staat op te wachten. Ik omhels haar innig en zeg haar: "Dank je Marij, mooi gedaan, echt geweldig." De emoties laaien weer hoog op, maar ik zie dat Marij ontroerd en blij is. Ik denk dan ook dat dit voor haar ook één van de moeilijkste opdrachten is geweest. "Vanavond komen we weer, ben je er dan ook?", vraag ik haar. Ze knikt bevestigend en we nemen afscheid.

Buiten gekomen haal ik diep adem en er komt een bevrijdend gevoel over me heen. Ik spreid mijn armen. "Zo ging Mart ook 's morgens over de camping", roep ik uit, al rennend over het gras en ik doe het geluid van een vliegtuig na. Nanda maakt een sprong in de lucht. We voelen ons bevrijd, bevrijd van de angst om naar Mart te gaan. We zagen er tegen op als een berg, een berg die wij bedwongen hebben.

Op de terugweg naar huis zie ik dat ook Nanda, net als ik, weer ervaart ondanks alle pijn. Ze zegt me nogmaals meer dan dankbaar te zijn dat ik me uitgesproken had naar Mart toe te willen.

Thuis gekomen is de kamer weer gevuld met familie, vrienden en kennissen. We vertellen ze dat we blij zijn dat we naar Mart zijn geweest.

Ook Marij (een vriendin van ons) is aanwezig en na ons relaas gaat ze naar huis omdat de kinderen zo thuis komen. Bij de voordeur blijft ze even staan praten met Nanda. Dan roept Nanda me en ik loop naar ze toe. “Marij wil ook naar Mart toe. Omdat ze ook bij zijn geboorte is geweest wil ze nu ook nog eenmaal naar hem kijken en afscheid van hem nemen”, zegt ze.

Met rode ogen kijkt Marij mij aan en ik zeg: “Het is goed Marij, ik begrijp het. Maar bereid je wel voor op het ergste.”

“Dat realiseer ik me, maar ik ben bij zijn geboorte geweest en ik heb het gevoel dat het nooit compleet zal zijn als ik niet op gepaste wijze afscheid van hem heb kunnen nemen”, antwoordt ze. Bij hoge uitzondering geven Nanda en ik toestemming en dankbaar gaat ze naar huis.

Ad van Dun wordt gebeld, ook hij komt naar de aula toe. Tenslotte is hij bij het sterfbed geweest en heeft hij de verschrikking in het ziekenhuis gezien. Daarnaast is hij niet alleen onze zen-aikido leraar maar ook een persoonlijke vriend.

Ook mijn moeder belt op. Zij zal samen met Marga (mijn zus) vanuit Utrecht naar de aula komen. Marga heeft de taak op zich genomen om het bloemstuk te maken voor op het kistje. Het is voor haar, ondanks haar ervaring, één van de moeilijkste opdrachten.

Die avond komen we op de afgesproken tijd bijeen in de aula. Als we binnenkomen, zien we mijn moeder, zussen, Ad en Marij al op ons wachten. Ik voel me enorm gesterkt bij het zien van hen. Marij (van de Dela) komt naar ons toe en begeleidt Nanda, Marij, Ad en mij naar het kamertje waar Mart ligt opgebaard.

Als de deur open gaat word ik overweldigd door een zee van prachtige bloemstukken. Het kistje is nauwelijks zichtbaar. Ik doe even een stap terug en kan mijn ogen niet geloven. Vanmorgen stapten we een kaal kamertje binnen met drie beertjes voor het kistje. En nu helemaal bedolven onder bloemstukken en boeketten. Nanda en ik zijn met stomheid geslagen.

Het meest in het oog springend is het bloemstuk op zijn kistje, in het midden zit een grote witte beer met droeve ogen omringd door een pluimage van witte bloemen, bladeren en diverse takken. Ik begrijp waarom het zo moeilijk was voor Marga om dit te maken, bijna onmogelijk. De liefde en het verdriet waarmee dit “kunstwerk” is gemaakt, is duidelijk zichtbaar.

Als we weer bij onze positieven zijn vragen we of het deksel eraf mag. Voorzichtig worden de bloemstukken verwijderd en de kist geopend. Marij trekt zich dan terug en met zijn vieren staan we, ieder met eigen gedachten, zwijgend rondom Mart.

Marij staat met tranen in de ogen met harten-koning in de handen. Samen met Nanda schuift ze de kaart tussen de vingers van Mart. Vlak voor de bevalling hadden we nog zitten kaarten op het kraambed en aangezien het 3 koningen was, had Marij harten-koning uitgezocht voor Mart. "Hij is één van de drie", ik hoor het haar nog zeggen.

Er komt weer een vredig gevoel over me, een gevoel van liefde. Net alsof Mart mij nu deze kracht schenkt. Ik aai over zijn bolletje en streel zijn hoogblonde haren. Ik houd zijn handje vast. Het liefst zou ik hem nu uit zijn kistje tillen, mee naar huis nemen en wachten op de fee die hem, net als in een sprookje, weer tot leven moet wekken. Of dat ik nu met hem ruil, gaat het door me heen. Tenslotte zijn hem meer dan 70 jaar afgenomen. Alles zou ik daar nu voor over hebben. Niet om er zelf gemakkelijk af te komen, van al die pijn. Maar simpelweg omdat hij zo'n mooie persoonlijkheid was die een voorbeeld had kunnen zijn in deze harde wereld. Waar blijft dat ene wonder nu, dat wonder dat alleen ver van je bed schijnt te gebeuren?

"Alsjeblieft Mart, wordt weer wakker uit deze eeuwige slaap. Ik ben bang, bang om verder te gaan zonder jou. Maar met een herinnering aan jou tot aan mijn eigen dood kan ik dat wel aan. Natuurlijk weet ik dat ik me in zal moeten zetten

om de meisjes bij te staan, die hebben me nog hard nodig. Maar ik besef ook dat het leven nooit, maar dan ook nooit meer weer hetzelfde zal worden.” Ik kijk naar Mart in de hoop dat hij zich toch nog zal bewegen en ik dreig weer weg te zakken. “Ik word gek”, gaat het opnieuw door me heen. Dan wordt het tijd om voor de laatste keer afscheid te nemen. Ik aai hem voor de laatste keer over zijn bolletje en houd voor de laatste keer zijn handje vast. Een enorm schuldgevoel komt dan plotseling in me op: “Heb ik dan zulke grove fouten in mijn leven gemaakt?” “Is dit nu mijn straf?” Deze gedachten gaan even door me heen, maar bijna op hetzelfde moment verwijst ik ze naar het land der fabelen. Ik weet dat het een misplaatst gevoel is. Ik geef hem nog een kus op zijn wang, draai me abrupt om en loop zonder nog om te kijken de deur uit.

De dames volgen mij en Ad, die al op de gang op ons stond te wachten, loopt met ons mee naar de gemeenschapsruimte. In de gezelschapsruimte worden we opgevangen door Marij. Ik bedank haar nogmaals en geef haar een dikke knuffel. Daarna gaat ze, op ons verzoek, foto's maken van Mart, zodat we, zoals afgesproken is, ze kunnen tonen aan Roxanne en Ellen wanneer de tijd rijp is. Ik stap op Marga af, neem haar in mijn armen en bedank haar voor het enorm mooie bloemstuk. Eigenlijk zijn woorden overbodig want met één blik zie ik al hoe moeilijk de taak is geweest die zij op zich genomen heeft. Nadat Marij weer terug is vertelt ze dat ze het kistje gesloten heeft en dat de aanwezigen afscheid kunnen nemen van Mart. Met een paar benen als beton verlaat ik de aula en gaan we naar huis. Het is moeilijk om weg te gaan en weer bekruipt me het gevoel dat ik gek aan het worden ben.

Eenmaal thuis begint het ritueel opnieuw, wachten tot je zo vermoeid bent tot je niet meer op je benen kunt staan, om daarna naar bed te gaan in de hoop zo snel mogelijk in slaap te vallen. Maar nu is het anders. De uren gaan traag voorbij lijkt het, uren die steeds moeilijker worden.

Morgen is het definitieve afscheid van mijn zoon, van het broertje van mijn dochters, het liefje van Nanda,
Morgen is de dag van de begrafenis.

De begrafenis

Donderdag

Als ik wakker word heb ik het gevoel of er een wals over me heen gegaan is. Zo slap als een vaatdoek stap ik met grote moeite mijn bed uit.

“Ik wil niet”, gaat het door me heen. “Het is toch absurd dat ik mijn zoon straks moet gaan begraven, Dit kan toch niet?” Maar de realiteit is anders, ik moet, dus ik raap al mijn moed bijeen. Tenslotte zal ik toch moeten proberen een steun te zijn voor Nanda, Roxanne en Ellen.

Als ik naar Nanda kijk zie ik een paar ogen die dof zijn van verdriet en vol hartverscheurende pijn. Ze ondergaat exact hetzelfde als ik. Ik zie dat ze wegwijnt maar de moed bijeen raapt voor haar gezin en voor Mart. Ik zie haar knokken voor wat ze waard is. De verbondenheid binnen het gezin is zo sterk dat we werkelijk op elkaar kunnen steunen.

Langzaam begint het huis vol te lopen met familie, vrienden en kennissen. Het sleept me door de komende uren heen, uren die nog verwarrender lijken dan de dagen ervoor. Het ene moment is mijn geest totaal leeg en het volgende moment is hij weer vol gedachten en emoties. Maar de steeds terugkomende gedachte is vooral: “waarom jij Mart, waarom niet ik in jouw plaats”?

Dan is het zover, de volgauto staat voor de deur. Het liefst zou ik nu in het niets oplossen. We stappen in en rijden richting aula, gevolgd door een lange stoet. De meisjes praten honderd uit en stellen vragen. Nanda en ik doen ons best om te reageren.

De wereld gaat als in een waas voorbij, zelfs de gedachten zijn verdwenen lijkt het. Een onwerkelijk gevoel maakt zich van mij meester, tot we de aula bereiken.

Als we uit de auto stappen zien we vrienden, collega's en ieder die zich betrokken voelt, al op ons wachten. De meesten kunnen net sterkte uitbrengen en er zijn er die helemaal niets zeggen, maar hun ogen doen dat wel. Het is een tafereel dat niet te beschrijven is.

Als we de gemeenschapsruimte binnen komen zien we het witte kistje van Mart staan. Het is omringd met ontelbare bloemstukken, boeketten en knuffeldiertjes. Het wordt me bijna teveel maar ik weet me op de been te houden.

Het liefst zou ik me omdraaien en naar huis rennen, weg van dit alles. Om thuis opgewacht te worden door Mart die dan vraagt: “Waar is iedereen nou?”

Nanda legt op dat moment aan de kinderen uit dat Mart in het kistje ligt en daardoor word ik wakker geschud uit mijn “droom”.

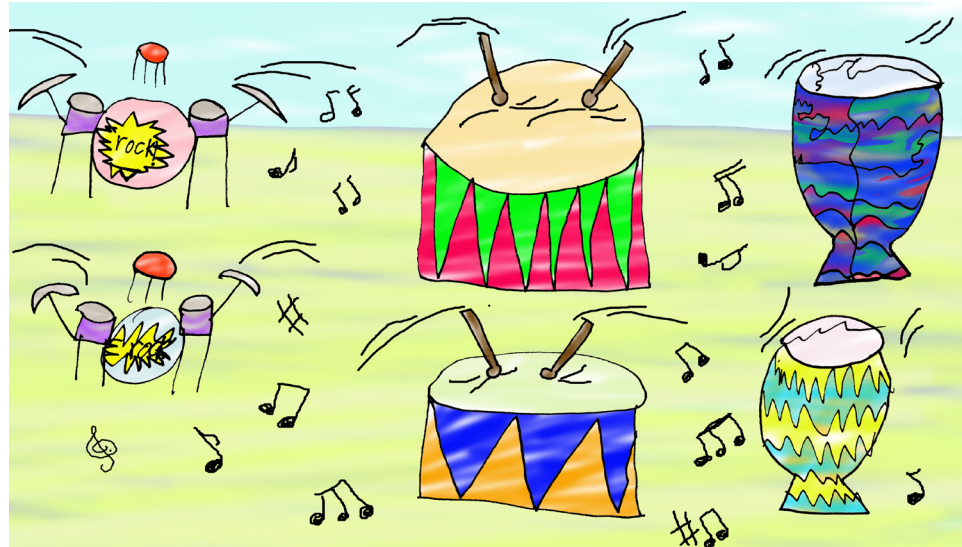
“Geloven jullie me als ik zeg dat Mart echt dood is en in het kistje ligt?” vraagt Nanda. “Ja”, antwoordt Ellen duidelijk. Roxanne antwoord ook “ja”, maar zeer bedeesd, waarna ze ontroostbaar begint te huilen. We doen ons best om haar te troosten en houden elkaar stevig vast.

In de tussentijd wordt de zaal van de aula vergroot omdat er mensen in de rij buiten staan te wachten, stoelen zijn niet aan te slepen. Als ik me omdraai zie ik een overvolle aula met te weinig zitplaatsen. Velen lopen naar voren. Die aai over mijn bol, even die schouder aanraken, elkaar in de ogen kijken, het zijn momenten die ik zo hard nodig heb.

Dan begint na onze toestemming de dienst en werkelijk, de mensen van de Dela hebben het perfect geregeld. Ellen (medewerkster van de Dela) geeft, na een korte inleiding, aan dat de dienst gaat beginnen met “Mart zijn muziek”: “Obvious Child” van Paul Simon, de tekst en Afrikaanse percussie vormen een perfecte harmonie met het geheel.

Weer zie ik het beeld van Mart die, fanatiek, met stralende ogen en de tong uit de mond, mee aan het trommelen is op het ritme van de muziek. En het lijkt of hij daadwerkelijk aanwezig is.

De tranen springen in mijn ogen terwijl ik meedein op het ritme. Ik kijk Nanda aan en er komt een voorzichtige glimlach op ons gezicht. Ja, dit is Mart ten voeten uit.

Velen krijgen het te kwaad in de aula en kunnen hun tranen niet meer bedwingen. Al mijn emoties komen naar boven, pijn, verdriet, woede maar ook vreemd genoeg voldoening dat we dit nog voor hem kunnen doen.

Nu hoort Nanda voor het eerst ook de tekst van het nummer. “Wat is dit mooi”, zegt ze tegen mij met stokkende stem. Ik knik slechts en knijp haar even in haar arm ter ondersteuning.

Als de muziek stopt komt Ellen weer naar voren en spreekt de menigte toe, het is de tekst op het kaartje.

Dan kondigt ze Mart zijn lievelingsmuziek aan: “Captain Jack” van Captain Jack. De in eerste instantie verbijsterde toehoorders weten niet wat te doen, lachen, huilen of meedeinen.

Op het militair ritmische gestamp en woorden in de tekst als, “fuck, kick your ass”, zie ik Mart stoer meestampen met grote blijde ogen, alsof hij zeggen wil: “Te gek hè pap.”

“O, god wat mis ik je, wat een kut wereld, laat me ter plekke neerstorten, om nooit meer op te staan.” Mijn wens wordt niet vervuld en maar goed ook, ik zal heel erg mijn best moeten doen om Nanda, Sanne en Ellen bij te staan, beseft ik op hetzelfde moment.

En daar zit ik mee te deinen op zijn disco muziek, Nanda stevig vasthoudend, op de kinderen lettend.

Roxanne zit bij Nanda op schoot en huilt, ik aai bemoedigend over haar bolletje. Ellen zit bij mijn zus en houdt alles scherp in de gaten, met een beteuterd gezicht.

Toch is er wel het gevoel dat het geheel een mooie dienst is, geheel in de geest van Mart en hoe hij is.

Dit is wat we nog kunnen doen voor Mart, afscheid vieren van het bruisende leventje van een volop genietend jochie. Een jochie dat van de ene op de andere dag uit ons leven is gerukt door een zeldzame maar zo’n gevaarlijke ziekte.

Die ziekte heeft niet alleen Mart zijn leventje afgenomen, maar ook een gezin verwoest. En ook de directe omgeving, familie, vrienden en kennissen zijn in wezen indirect getroffen door zo’n klote bacterie.

Al deze gedachten komen op, ik zie hem weer voor mijn ogen op de judomat genieten en ondeugd uithalen. Ik zie hem meehelpen met het in elkaar zetten van het motorblok van de Mini, meer olie op zijn kleertjes dan in het motorblok. Ik zie hem weer op zwemles, lekker spartelen, ik voel hoe ik hem afdroog. Ik zie

hem met fiets en al de bosjes inrijden en daarna tegen de muur.
Veel beelden komen in een flits terug en nu, nu ligt hij daar, in zijn kistje,
roerloos. Het is oneerlijk, het klopt van geen kant.
Het klopt niet dat wij hier zitten om afscheid te nemen van jou Mart.

Als de muziek stopt, komt Ellen weer naar voren en draagt een tekst voor over
dat wat je in je leven toebedeelt krijgt, slechts te leen is en dat geldt zeker voor
een kind.

Ze zal beslist meer gezegd hebben. We zullen het voor lief moeten nemen, maar
dat kreeg ik in mijn verdriet niet geheel mee, alleen de essentie ervan. Dan zegt
Ellen dat we nogmaals naar muziek gaan luisteren. Ik schrik en denk, "Toch
geen viool concert of zo."

Dan klinkt Captain Jack weer door de luidsprekers, we hadden dit nummer ook
als reserve nummer opgegeven.

Weer zie ik Mart gek doen, weer de emoties, het kan me niet lang genoeg
duren. "Ik wil niet naar het kerkhof, ik wil Mart niet wegbrengen, ik wil hem bij me
houden, ik wil hem thuis, ik wil hem terug!"

De realiteit wordt al snel anders, de muziek stopt en iedereen wordt verzocht
naar het kerkhof te gaan.

Daar zitten we dan, in de volgauto, richting kerkhof, achter de auto aan waarin
Mart zijn laatste rit maakt. Het contrast is schrijnend, een bonte stoet auto's
achter mijn zoon aan, terwijl de buitenwereld gewoon doordraait. Het gevoel
mee te spelen in een onwerkelijke film, komt weer hevig opzetten, hoe is het
mogelijk dat ik dit mee moet maken, ik moet weer huilen, de allerlaatste autorit
voor Mart.

Mijn gevoel zegt dat het veel te kort is, te snel zijn we bij het kerkhof. Het had
wel dagen mogen duren, maar dan met Mart erbij. Genietend zoals hij kon in de
auto, zijn ogen uitkijkend naar alles wat hij buiten ziet, vragend, wat of waartoe
iets dient. Zoekend naar de grote gele M van McDonald's.

Op de weg rijden auto's hard voorbij, waar is het respect gebleven? Onze zoon
is DOOD!!!

Bij het kerkhof staat het zwart van de mensen, Vol medeleven kijken ze ons aan,
ons steunend in ons verdriet.

Bemoedigende blikken uit de ogen proberen ons op te beuren in de zware gang naar Mart zijn kistje.

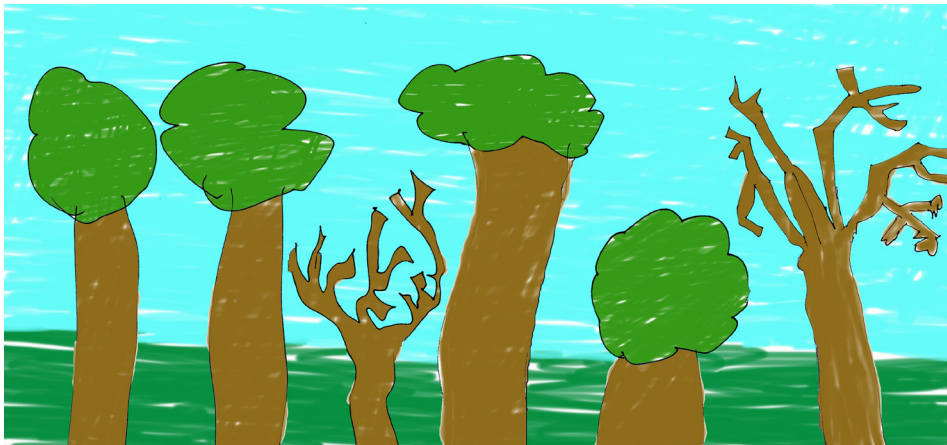
Het kistje is op een rijdende baar klaargezet en dan lopen we met zijn allen naar de centrale afscheidsplaats.

Moeizaam krijg ik mijn benen één voor één vooruit, ik voel me misselijk en duizelig, het lijkt alsof ik elk moment onderuit kan gaan, volgens mij vergaat het Nanda net zo en leunend op elkaar weten we bij de afscheidsplaats te komen. We maken een halve cirkel om het, met bloemen overladen, kistje. Ik ben elke vorm van realiteit kwijt. De pijn en het verdriet overmannen me, ik voel me zwaar klote.

De kinderen uit Mart zijn klas leggen persoonlijke dingetjes neer: tekeningen, autootjes, poppetjes, bloementjes en vele andere spulletjes.

Dan komen ze met een slinger die ze gezamenlijk gemaakt hebben, deze wordt op zijn kistje gelegd.

Nadat meerdere mensen ontroerende en lieve woorden over Mart hebben gezegd, hebben Nanda, zijn zusjes en ik, Mart naar zijn laatste plekje onder de bomen gebracht.

Lieve Mart

*Het verleden was mooi
Spelen met vriendjes en vriendinnetjes
Hoe je rondrende
Heb veel pret in je geestjes leven
En denk veel aan ons*

Van je grote zus, Ellen

Mart

*Zo stil als de nacht, zo groot als de zee
Zo mooi als de bloemen en het leven*

*5 Jaar lang genoot jij daarvan
Soms leek je net al een man
Zo stralend als de zon, helder als bronwater
Mooier dan het leven, dat was jij kleine Mart*

Je zus Roxanne

Dankwoord

Bij dezen wil ik iedereen uit mijn directe en indirecte omgeving bedanken voor de steun die ze bewust dan wel onbewust gegeven hebben.
Helaas kan ik niet iedereen met naam noemen, dat zou al een boekwerk op zich vormen.

Toch wil ik een aantal mensen apart noemen:

Nanda, Roxanne en Ellen bedanken voor het geduld dat ze vooral de eerste 3 maanden hebben gehad met mij.

De familie die veel voor ons gedaan en betekend heeft.

Dick van waardenburg en zijn team, die voor onze zoon geknokt hebben en hun opvang (nazorg).

Ad van Dun, vriend door dik en dun. Hij was bij het overlijden van Mart aanwezig.

Pascalie en Chiel, die ons de eerste slapeloze nachten hebben gesteund.

Marije en Evelien, de tweede moeders van Mart en onze vriendinnen.

Inge, vriendin en collega en Charlotte, die mij gesteund hebben zowel op het werk als daarbuiten.

Het gehele team van Mart zijn school.

Frans Feron, arts GG&D.

Onze huisarts Twan van Dongen.

Het gehele team van de DELA, in het bijzonder Marij Laplooi.

De Nederlandse Meningitis Stichting, in het bijzonder Wilma Witkamp.

Mariëlle Gelissen, vriendin en lotgenote met wie ik vele avonden gelachen, gepraat en gehuild heb.

Aranka en Julie.

Het land van Ooit.

Nogmaals bedankt lieve mensen. Jullie hebben mij gebracht waar ik nu ben, namelijk weer in het leven. Zonder al deze steun, niemand uitgezonderd, was dit boek niet tot stand gekomen.

Cor Langenkamp

“Mart oordeelde niet maar deed alles vanuit zijn hart”

Mart is overleden aan meningokokkenziekte, ook wel bloedvergiftiging, sepsis of nekkramp genoemd.

In dit boekje beschrijft vader Cor Langenkamp de laatste dagen van Mart. Uit het hart geschreven.

Dit is een uitgave van de Nederlandse Meningitis Stichting, 2007
ISBN / EAN 978-90-805475-5-1